

**Universitat de les
Illes Balears**

Memòria del Treball de Fi de Grau

Facultat d'Educació

El text lliure de Freinet a Mallorca.

Fabiola Moll Recio

Grau en Educació Primària

Any acadèmic 2014-2015

DNI de l'alumne: 41523595Q

Treball tutelat per Miquel Gomila Garcies

Departament de Filologia Catalana i Lingüística General

L'autor autoritza l'accés públic a aquest Treball de Fi de Grau.

Paraules clau del treball: text lliure a Mallorca, llengua viva, motivació i aprenentatge de la llengua

RESUM

Un dels aspectes importants de la pedagogia renovadora del mestre francès Célestin Freinet va ser el text lliure, a través del qual els alumnes podien escriure tot allò que volien; aleshores Freinet els donava la paraula, lligant la vida a l'escola. El mestre va aconseguir deixar de banda les pàgines dels manuals escolars, tan avorrides i alienes a la realitat, per donar entrada a la llengua viva dels mateixos infants.

Aquest nou corrent pedagògic va arribar a Mallorca per primer cop l'any 1930 gràcies a figures importants com la del mestre del poble de Consell Miquel Deyà Palem, que va contactar amb els promotors de les Tècniques Freinet a Espanya. La incipient pedagogia moderna es va veure trencada per la Guerra Civil Espanyola i no va ser fins als darrers anys de la dictadura franquista quan va tornar a introduir-se mitjançant les escoles d'estiu. Aleshores arribaren a l'escola del Porxo de Deià a través del mestre Jaume Albertí Sastre l'any 1970, i posteriorment de la mà de Catalina Bernat entre d'altres, tots ells, professionals que cultivaren la nova educació aplicant i adaptant la tècnica del text lliure segons la situació del poble i l'escola.

(ABSTRACT)

One of the most important aspects of progressive pedagogy by the French teacher Célestin Freinet was the free text, through which students were able to write anything they wished; thus Freinet gave them the word, linking life to school. The teacher managed to leave aside the pages of school handbooks, so boring and far from reality, to give way to children's alive language.

This new pedagogical trend arrived to Mallorca in 1930 for the first time, thanks to important figures such as Consell's town teacher Miquel Deyà Palem, who contacted the promoters of Freinet's techniques in Spain. However, the emerging modern pedagogy saw itself broken down by the Spanish Civil War and it wasn't until the last years of Franco's dictatorship when it was reintroduced through summer schools. It was then, in 1970, when it reached *Porxo de Deià's* school through the teacher Jaume Albertí Sastre.

Later, this was extended thanks to Catalina Bernat, among other professionals who cultivated the new education applying and adapting the technique of free text.

INDEX

1. OBJECTIUS	7
2. INTRODUCCIÓ	7
3. METODOLOGIA	9
4. CÉLESTIN FREINET: COM SORGEIX LA TÈCNICA DEL TEXT LLIURE	11
4.1. BASE DE LA PEDAGOGIA DEL TEXT LLIURE.	13
4.1.1. EL TEXT LLIURE HA DE SER AUTÈNTICAMENT LLIURE	13
4.1.2. EL TEXT LLIURE HA DE MOTIVAR	13
4.1.4. ELECCIÓ DEL TEXT	14
4.1.5. CORRECCIÓ DEL TEXT	15
4.2. LES TÈCNiques FREINET ARRIBEN A ESPANYA	15
5. EL TEXT LLIURE, LA IMPREMTA I LA REVISTA ESCOLAR A MALLORCA: MIQUEL DEYÀ PALERM, PRIMERA INTRODUCCIÓ DE LES TÈCNiques FREINET A CONSELL L'ANY 1930	16
5.1. SISTEMA D'ENSEYAMENT DE L'ESCRITURA DE DEYÀ PALERM.	18
5.1.1. LA MOTIVACIÓ	18
5.1.2. REDACCIÓ DELS TEXTOS	19
5.1.3. LA CORRECCIÓ DELS TEXTOS	20
5.2. LA REVISTA ESCOLAR I LA IMPREMTA FREINET.	20
5.2.2. LA CORRESPONDÈNCIA	22
6. EL TEXT LLIURE A MALLORCA, JAUME ALBERTÍ SASTRE. RESSORGIMENT DE LES TÈCNiques FREINET A DEIÀ L'ANY 1972	24
6.1. COEDUCACIÓ I TEXT LLIURE	25
6.2. UN DELS SISTEMES D'ENSEYAMENT A LA UNITÀRIA DE DEIÀ; EL TEXT LLIURE	26
6.3. EL TEXT LLIURE DE CÉLESTIN FREINET I EL PARAL·LELISME I DIFERÈNCIA AMB ELS TEXTOS DE DEIÀ	26
6.3.1. LA MOTIVACIÓ, FER QUE ELS ALUMNES TINGUIN GANES D'ESCRIURE	27
6.3.2. ELECCIÓ DEL TEXT	31
6.3.3. CORRECCIÓ I EXPLICACIÓ GRAMATICAL DE LES REDACCIONS	32
7. EL TEXT LLIURE: CATALINA BERNAT, DELS ANYS VUITANTA FINS A L'ACTUALITAT.	36
7.1. DIFERÈNCIES ENTRE EL TEXT LLIURE DE FREINET I EL DE CATALINA BERNAT	36
7.2. ELS OBJECTIUS DIDÀCTICS DE CATALINA BERNAT	37
7.3. CONTINGUTS QUE TREBALLA CATALINA BERNAT A LES SEVES CLASSES DE LLENGUA	38
7.4. L'ACTIVITAT DEL TEXT LLIURE SEGONS CATALINA BERNAT: TREBALLAR LA ESPONTANEÏTAT	39
7.4.1 REDACCIÓ I ELECCIÓ DEL TEXT	40
7.4.2. CORRECCIÓ	40
8. CONCLUSIONS	43
9. BIBLIOGRAFIA	46
ANNEX I	49

ANNEXE 2 _____ **50**

ANNEX 3 _____ **52**

1. OBJECTIUS

- Investigar la tècnica del text lliure que s'ha aplicat a Mallorca
- Analitzar el paral·lelisme del text lliure de Freinet amb el text lliure de Miquel Deyà Palerm, Jaume Albertí Sastre i Catalina Bernat.

2. INTRODUCCIÓ

Les realitzacions més importants de les Tècniques Freinet a Mallorca es caracteritzen per l'aplicació del text lliure, l'assemblea, la utilització de la impremta, l'elaboració de revistes escolars i la correspondència interescolar.

Mitjançant la recerca d'informació sobre l'aplicació del text lliure a Mallorca es troben principalment tres mestres mallorquins que han treballat la tècnica de Freinet a les seves aules, el primer dels quals és l'anomenat Miquel Deyà Palerm, qui va fer escola a Consell l'any 1930.

Deyà va ser contemporani del moviment d'escola nova, viatjava sempre que tenia ocasió per poder seguir la seva formació i nodrir-se amb les innovacions pedagògiques modernes. Va ser seguidor de les Tècniques del pedagog francès a través de la seva correspondència amb pioners del freinetisme a Catalunya com per exemple Hemini Almendros, un dels fundadors de la Cooperativa Española de la Técnica Freinet creada per difondre aquesta nova forma d'expressió escolar.

En el present estudi parlarem de la seva estada al poble de Consell on va posar en pràctica amb els seus alumnes el text lliure i explicarem amb quines estratègies aconseguia motivar els seus deixebles fins al punt de crear el primer periòdic escolar imprès, que figura com una de les primeres revistes escolars amb aires freinetistes que aparegueren a les Balears.

La segona aparició del text lliure de Freinet a Mallorca va arribar arran de les escoles d'estiu mallorquines que es feren des de l'any 1968 i que fomentaven la llengua viva de Freinet i l'ortografia natural d'Alexandre Galí. Ambdues formes de pensament pedagògic partien dels interessos dels infants i també del compromís amb un poble i una llengua.

Albertí va accedir a les Tècniques de Freinet gràcies al seu amic Ramon Bassa, mestre i doctor en Ciències de l'educació per la Universitat de les Illes Balears. Els mestres Albertí i Bassa tingueren gran impacte de les lectures pedagògiques de l'obra de Célestin Freinet, que criticava l'Escola Tradicional i proposava una línia de treball acompanyada d'unes tècniques: el text lliure, la impremta escolar, l'assemblea de classe i la correspondència interescolar.

Albertí va posar en pràctica el text lliure a l'escola unitària de nins del Porxo de Deià, veurem perquè, com ho treballava i quines adaptacions de la pedagogia freinet va haver d'aplicar en funció de les necessitats reals de la societat en què es trobava. A més de veure com va combinar les tècniques modernes de l'aprenentatge amb la nova coeducació anunciada per l'EGB als anys setanta.

A partir d'aquesta segona onada hi va haver mestres que seguiren aplicant la tècnica del text lliure fins a l'actualitat, alguns exemples són Francisca Sunyer, Antònia Marquès i Catalina Bernat.

3. METODOLOGIA

Quan arriba el final dels estudis et quedes amb la sensació de voler aprendre algunes coses més que potser han quedat enlaire. Jo em demanava sí quan arribés l'hora d'entrar dins una aula sabré com respondre a les necessitats i motivacions dels infants, sobretot tenint en compte que potser l'escola on em toqui treballar no compartirà les meves ganes ni la meua manera d'entendre l'ensenyament, com em va passar a les escoles on he fet pràctiques.

He volgut invertir el meu treball de fi de grau en investigar i aprendre; sentia la necessitat de saber com ho varen fer els mestres que varen iniciar la seva docència amb afany i il·lusió, que tot i les dificultats en què es varen trobar, aconseguiren allò que desitjaven. Així que vaig pensar que pegar un cop d'ull al passat i estudiar els qui ja ho han passat sempre em serviria i em proporcionaria més força i alè.

Vaig entrar a la biblioteca del Guillem Cifre amb aquesta idea i rumiant em vaig fer una pregunta: Quina és la primera cosa amb què et pots trobar com a mestre? I em vaig respondre a mi mateixa: ensenyar a llegir i escriure. Acabava de trobar la meua orientació.

Recuperant els apunts de l'assignatura de lectoescriptura de segon curs amb Sebastià Roig i tornant a llegir-los vaig trobar el nom d'un mestre a qui vaig començar a investigar, Jaume Albertí Sastre. Vaig llegir les seves obres i em vaig quedar impressionada amb tota la feina que havia aconseguit a través del text lliure, per tant vaig anar més enrere en el temps i vaig començar a investigar a Freinet.

Quan vaig tenir la idea principal vaig contactar amb el meu tutor per demanar-li opinió i suport. Miquel Gomila, juntament amb alguns companys del seu departament com Antoni Artigues, varen ser clau per poder contactar amb el professor i doctor en Ciències de l'Educació Ramon Bassa i Martín, qui coneixia molt bé la tècnica del text

lliure, ja que l'havia posat en pràctica, havia publicat sobre aquesta temàtica i coneixia a altres mestres que l'havien aplicat temps enrere.

Ramon Bassa va ser la peça més important que em va conduir fins a Jaume Albertí, qui em concedí una entrevista el passat 14 de desembre de 2014.

Així, basant-me amb les recomanacions que vaig rebre, vaig començar a llegir fins a extreure l'experiència de tres dels principals mestres mallorquins que introduïren la tècnica del text lliure per a fer l'ensenyament de la lectoescriptura des d'una perspectiva renovadora de l'educació

4. CÉLESTIN FREINET: COM SORGEIX LA TÈCNICA DEL TEXT LLIURE

“ Cuando volví de la gran guerra a mi pequeña escuela de Bar-SurLoup en 1920, no era yo sino un “glorioso herido” en el pulmón, debilitado, agotado, incapaz de hablar mi clase más de unos minutos“ (Freinet,1980).

El pedagog francès Célestin Freinet (1980) explica la necessitat de buscar una solució, ja que la seva afecció respiratòria no permetia segons quins esforços, així doncs havia de trobar una manera per millorar les seves condicions de feina.

“ (...) me urgía encontrar una solución nueva, una técnica de trabajo a la medida de mis posibilidades. Entonces hice lo que todos los investigadores. Adopté ese mismo proceso de tanteos experimentales que después colocaríamos en el centro de nuestro comportamiento pedagógico” (Freinet, 1980).

Així és com inicia una tècnica clàssica. El text lliure de Freinet és un text que l'alumne escriu lliurement, quan el nin té desitjos d'escriure i segons el tema pel que se senti atret. Si l'infant no sap què escriure i no sent cap desig d'escriure no s'ha de cercar cap mitjà per obligar-lo; sinó s'ha de crear el desig, no basta deixar l'infant en llibertat per escriure, hem de crear la necessitat d'escriure. (Freinet, 1978).

Segons el pedagog (1980), a la vida de l'infant existeixen esdeveniments que els sorprenen, el trastornen, el commouen o li encanten i experimenta la necessitat ferotge de comunicar als altres. El text lliure és l'exteriorització d'allò que té a dins, d'allò que l'emociona, li fa riure, plorar, alimenta els seus somnis i li procura sensacions inexpressables. Així el text lliure és a la vegada una confessió i teràpia. L'autor d'aquesta tècnica (1980) explica la seva experiència i com els alumnes se sentien motivats durant aquestes petites sortides que realitzaven:

“La clase –paseo fue para mí el medio de salvación. En vez de dormirar frente a un texto de lectura, después de la clase de mediodía salíamos al campo que bordeaba la aldea. Era normal que, en esta nueva atmósfera no escolar, accediéramos espontáneamente a formas de relaciones que ya no eran demasiado convencionales de la escuela. Nos hablábamos, nos comunicábamos en un tono familiar i cuando volvíamos a clase, escribíamos en el pizarrón el informe del paseo”

Freinet (1980) va experimentar a les sortides improvisades que realitzava amb els seus alumnes, una forma de motivació implícita que venia directament dels interessos dels infants, de les seves observacions al medi natural, dels seus pensaments i de la seva lliure expressió. Era una motivació que automàticament desapareixia quan tornaven a les pàgines dels avorrits manuals escolars. L’aula amb les seves activitats obligatòries de lectures totalment alienes a la vida dels infants apagaven qualsevol petita motivació d’aprendre. (Freinet, 1980): “Había un divorcio total e inevitable entre vida y escuela. El trabajo al que estábamos obligados perdía por ese hecho todas las ventajas del trabajo vivo para convertirse en una tarea inútil y fastidiosa”. El mestre francès es va demanar com dirigir tota aquesta motivació natural i fer ús d’ella per l’aprenentatge. Aleshores va descobrir un material d’impresió i va començar a reproduir l’expressió lliure dels seus alumnes a les sortides en forma de text en una pàgina escolar que va substituir les avorrides pàgines dels manuals de lectura. D’aquesta manera va recuperar per a la lectura un interès profund i funcional, ja que les històries contades pels mateixos infants provoquen un fort estímulo.

Freinet (1980) trobà un procés normal i natural de la cultura: l’observació, el pensament i l’expressió natural, es convertien en un text perfecte. Tots els alumnes sentien gran emoció quan obtenien els seus textos impresos i els llegien a classe: “Habíamos restablecido un circuito natural obstruido por la escolástica. El pensamiento y la vía del niño podían en lo sucesivo ser los principales elementos de la cultura”.

El professor mostrà ingènuament les impressions dels primers textos creats pels infants, tan simples i tan innocents. No obstant, la resta de la comunitat docent va agafar una tessitura de incredulitat defensant que els textos dels manuals adults eren molt més preciosos, interessants i útils que no pas els balbuceigs dels infants (Freinet, 1980): “Tal era, en la enseñanza, el estado de ánimo unánime hacia 1925 que jamás se había visto un texto libre y nadie creía que fuera posible que se realizara”

Apostava per la idea del text lliure per una raó de pes. Segons el mestre, (1980) el text lliure consagra l’actitud del nin per pensar i expressar, aspectes bàsics per construir experimentalment la seva personalitat i orientar el seu destí: “si les hubiera pedido a mis alumnos que imprimieran textos de adultos, ajenos a su propia vida, pronto se habrían fatigado de la novedad que les ofrecía, como se cansan del hermoso manual nuevo que les damos en octubre”

4.1. BASE DE LA PEDAGOGIA DEL TEXT LLIURE.

Freinet explica (1978) certs imperatius del text lliure que condicionen les seves característiques essencials i eviten la degeneració en la qual es pot caure fàcilment.

4.1.1. EL TEXT LLIURE HA DE SER AUTÈNTICAMENT LLIURE

No es tracta de demanar als alumnes en una hora determinada que escriguin un text lliure, sembla que en lloc de proporcionar un tema per a la redacció se’ls deixa l’elecció del tema. Això no és el text lliure sinó més bé una redacció de tema lliure.

Els grans avantatges del text lliure són: l’espontaneïtat, creació, vida, connexió íntima i personal amb el medi i expressió profunda del nin. Per tant un text lliure ha de ser escrit quan s’experimenta la necessitat i les ganes d’expressar alguna cosa. Aquestes redaccions són les que tenen valor pedagògic.

4.1.2. EL TEXT LLIURE HA DE MOTIVAR

Adjudicar una finalitat i una funcionalitat al text que l’alumne escriu. El nin experimenta la necessitat de parlar i de la mateixa manera pot experimentar la necessitat

d'escriure com a forma de comunicar-se amb els altres. Aleshores, expressar també significarà treballar.

S'ha de mantenir la il·lusió d'escriure i mobilitzar aquest fet amb finalitat educativa, la impremta, el periòdic escolar i la correspondència interescolar segons el mestre francès (1980) porten implícita la motivació: “ para que funcione el texto libre, el niño tiene que sentir la necesidad de escribir y que llegue a alguien. El niño jamás se cansará de contar los elementos de su vida ”

4.1.3. REDACCIÓ LLIURE DELS TEXTOS

La idea d'expressar ha de ser absolutament lliure. Els nins senten les ganes de contar esdeveniments de la seva vida, d'allò que els ha cridat l'atenció, els ha sorprès o senzillament experimenten la necessitat espontània de cridar alguna cosa que porten a dins.

És doncs aquesta expressió la que s'ha de treballar. El nin escriu el seu primer esbós, si no ho aconsegueix fer millor, el mestre acceptarà l'esbós com a text lliure definitiu, allò important és que el nin no es desanimi. La nostra obligació és ajudar al nin a fer-ho millor tornant a les frases escrites, completant-les i ordenant-les millor.

Amb els alumnes que tenen major dificultat el mestre no ha de tenir por a aportar una gran part del text. És important que el nin senti que són els seus pensaments i que és ell qui ha dit el que posa el text.

4.1.4. ELECCIÓ DEL TEXT

Els alumnes porten els seus textos que han redactat lliurement a l'escola o a casa i ho llegeixen de la millor manera que saben, si es disposa d'un instrument enregistrator (a l'època de Freinet s'anomenava magnetòfon, però avui en dia amb els mòbils mateixos es pot enregistrar fàcilment) dóna una major solemnitat i permet també que es senti millor.

S'escriuen a la pissarra els títols dels textos i es fa una primera votació assembleària a mà alçada per majoria absoluta a la primera ronda. Seguidament entre els textos igualats es fa una segona ronda fins que queda un text elegit. El mestre també vota.

4.1.5. CORRECCIÓ DEL TEXT

Es copia a la pissarra el text i es corregeix en conjunt i al final s'obté una pàgina del lliure pensament infantil, original i humà.

Es tractarà doncs de realitzar una conjunció delicada de la tècnica adulta (ortografia, sintaxi, gramàtica i morfologia) i la de lliure expressió del nin. Es concep doncs el text lliure com una apreciada pàgina literària sense que perdi l'autenticitat i l'expressió subtil del llenguatge del nin.

4.2. LES TÈCNiques FREINET ARRIBEN A ESPANYA

El mestre francès Célestin Freinet introduí algunes innovacions a les escoles que modificaren substancialment la concepció d'aquesta, abaratiren els costos i modernitzaren les tècniques d'ensenyament emprades.

Aquestes innovacions en poc temps donaren lloc a un ampli projecte de renovació escolar i transformació social, conegut com l'Escola Moderna, organitzat i materialitzat. Segons descriu el professor Huerta (2010-2011) foren els vents de renovació pedagògica propiciats per la II República els que impulsaren la pràctica d'aquestes tècniques educatives arribades de França.

Després del moviment d'escola activa s'introduí a Catalunya i des d'aquí a les Illes Balears. Als anys 30 les tècniques Freinet arriben al poble de Consell de la mà de Miquel Deyà Palerm.

Les realitzacions freinetistes més abundants durant la dècada de 1930 foren els quaderns escolars, també anomenats llibres de vida, periòdics escolars, revistes o quaderns de treball i s'elaboraren principalment mitjançant la impremta a l'escola, el gravat i el text lliure com a eix vertebrador. Així el moviment freinetià espanyol en poc temps comptà amb un batalló de mestres "francitiradors" i una sòlida organització amb un bon futur truncat per l'inici de la guerra civil espanyola. La segona introducció de les tècniques Freinet a Mallorca va ser als anys 70, quan es popularitzaren les primeres experiències illenques a través de les Escoles d'Estiu.

5. EL TEXT LLIURE, LA IMPREMTA I LA REVISTA ESCOLAR A MALLORCA: MIQUEL DEYÀ PALERM, PRIMERA INTRODUCCIÓ DE LES TÈCNIQUES FREINET A CONSELL L'ANY 1930

Escrit pel doctor Jaume Oliver Jaume l'any 2002 i publicat al nº 15 de la revista *L'Arc: quadern informatiu de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears*:

“Amb veritable complaença. La unitària de Consell fou la primera escola oficial que vaig tenir; era aquell un poblet deliciós del centre de l'illa. L'escola ocupava tota la sala d'un primer pis d'una casa particular. Una bancalada molt variada de l'any de la picor, un armari de caoba i una estanteria mal forjada; la taula del mestre semblava d'una cuina, i molt poc material. Fins a 112 nins s'acaramullaven dins aquella sala, però lo més original i únic en el món, crec, era una màquina peladora d'ametlles que funcionava tantes vegades com volia l'amo: no hi hagué ningú que m'ajudés a fer-la parar mentre hi havia classe, ni el batle ni l'inspector! Li deiem la radio”.

Es tracta de la reproducció d'un fragment d'allò què respongué el mestre mallorquí Miquel Deyà Palerm a Jaume Oliver quan li va demanar com recordava la seva tasca a l'escola de Consell.

Segons explica el professor Miquel Jaume Campaner (2002) Miquel Deyà Palerm va rebre la influència del seu mestre Miquel Porcel Riera que va ser un gran propulsor de moviment de renovació educativa a l'illa de Mallorca.

L'any 1927 Deyà s'incorporà com a mestre al *Liceo Ripoll* on va començar el procés de deslliurament i abandó d'una metodologia rutinària. Va conèixer diferents personatges, com per exemple el secretari general del Consell de Pedagogia de la Mancomunitat de Catalunya Alexandre Gali, que li permeteren trobar l'orientació cap a un renovador ensenyament de la llengua. El procediment que proposava Galí era donar entrada a la llengua viva dels infants. Perquè els alumnes escriguin amb sentit i gràcia, han de tenir

coses a dir, aleshores el mestre ha de saber connectar amb els interessos dels nins i donar-los el clima necessari per tal que diguin com vulguin el què volen dir.

Deyà es presentà a les oposicions per a mestre d'escola nacional que s'havien convocat per dia 20 de juliol de 1928 i a l'any següent va cobrir la plaça de l'escola de Consell. Explica la seva experiència (Campaner, 2002):

“tenia uns nins meravellosos, intel·ligents, feiners, servicials. Es pot dir que a Consell vaig seguir, més o manco, les orientacions del Liceo Ripoll, però amb la diferència que tota la responsabilitat era meva i tenia més llibertat per introduir-hi modificacions. Els llibres d'ensenyament de la llengua d'en Galí passaren a primer lloc. Això fou l'any 1931”.

Durant la tasca com a docent, Deyà continuà la seva formació pedagògica inclús visitant escoles franceses, entrant en contacte amb l'Associació protectora de l'Ensenyança Catalana i amb els promotors de les tècniques freinet a Espanya.

Va ser especialment decisiva la descoberta de la tècnica Freinet de la impremta que va revolucionar l'escola de Consell amb la introducció d'un mètode globalitzador que lligava en un mateix projecte; l'escriptura, la lectura, l'ortografia, el dibuix, els treballs manuals, el coneixement del medi natural i del context social, històric i cultural. Aquestes tècniques innovadores varen provocar més d'una protesta per part dels pares, per exemple, una mare de Consell va retreure a Deyà que el seu fill mai no arribaria a llegir “mula” si abans no li ensenyava el so de la ema, el mestre li contestà (Campaner, 2002): “Vostè se dedica a fer espardenyes, no és veritat? Pensi que el més lògic és que vostè sàpiga fer bé el seu treball i confïi en què jo sé ensenyar a llegir”.

Segons exposa Campaner (2002) els infants de Consell arribaven a l'escola sense saber una paraula de castellà i havien d'aprendre aquesta llengua com si fos una llengua estrangera. Ni els llibres de text ni els programes oficials consideraven que hi hagués altra gramàtica que no fos la castellana. Aleshores segons la situació oficial l'únic objectiu era la castellanització de l'escola de manera que tots els continguts s'havien d'aprendre en castellà. Deyà considerava que aquesta legislació absurda era simplement

inaplicable, ja que pensava que la seva utilitat era nul·la per assolir els dos objectius fonamentals de l'ensenyament del llenguatge: expressar el propi pensament i interpretar el pensament dels altres. (Campaner 2002):

“ La Gramática disecadora presenta las palabras como piezas de un mosaico que esperan turno para entrar en combinaciones. Así tenemos simulacros de frases que parecen tener todos los elementos, y les falta el principal que es la vida”

5.1. SISTEMA D'ENSEYAMENT DE L'ESCRITURA DE DEYÀ PALERM.

Al temps de la segona República, Deyà Palerm apostava per un aprenentatge de la llengua funcional, no volia saber res de la mecànica de la lectura, no era defensor de l'aprenentatge de la cal·ligrafia i l'ortografia a base de dictats feixucs ni tampoc de l'aprenentatge memorístic gramatical.

5.1.1. LA MOTIVACIÓ

Campaner (2002) mostra alguns exemples de les tècniques que feia servir el mestre mallorquí per estimular la redacció. Utilitzava alguns procediments realment originals i pocs coneguts, com per exemple, fer-los obrir un llibre a l'atzar, triar una paraula de la pàgina oberta i escriure un conte sobre la paraula. Un altre exemple és la composició que va fer titular “Els somnis dels reis” per la qual va donar les següents indicacions:

“Suposem que el rei Gaspar ens dóna 10.000 pessetes. Què compraríem? Quina cosa compraríem en primer lloc i per què? Ara imaginem que el rei Baltassar ens agafa, bufa damunt noltros i ens converteix en el que nosaltres voldríem ser quan serem grans. Com seríem? Pensa, que Melcior ens banya dins un cosir d'un licor especial i ens converteix en el savi o personalitat que voldríem imitar. En qui ens convertiríem? Què faríem?”

Aquests exercicis de redacció es contemplaven sempre amb un dibuix. A les classes de Miquel Deyà no hi havia dia que els alumnes no dibuixessin, ja que aquesta activitat era altament valorada pel caire informatiu. La modalitat més especial era el dibuix lliure

que el mestre anava valorant cada vegada més, a mesura que assimilava la tècnica Freinet en la teoria i mitjançant la pràctica de la impressió de la revista *Consell*.

5.1.2. REDACCIÓ DELS TEXTOS

Segons Campaner (2002) Miquel Deyà preparava amb molta cura els arguments que havia de proposar per fer una redacció i també la manera de presentar-los als alumnes. Gairebé sempre eren temes viscuts en la realitat o en la ficció.

Alternança de quatre tipus d'exercicis:

1. Dictat servint-se de "Lectura explicada" de Porcel
2. Exercicis de vocabulari
3. Exercicis de "la gramàtica" de Manuel de Montoliu
4. Composició en què procurava que s'apliqués el que s'havia après en els anteriors exercicis.

Tota la pràctica, doncs, estava enfocada cap a la composició. Per evitar la confusió dels nins davant l'angoixa del paper en blanc, Miquel Deyà orientava molt acuradament l'exercici fent servir una sèrie de procediments:

1. Escriure molt i sobre assumptes molt diversos per perdre- com deia gràficament- la por a la tinta.
2. Triar temes vius que despertessin interès als nins: faules, rondalles, historietes divertides, anècdotes, proverbis, endevinalles, caricatures...
3. Donar una llista de temes i que fossin els mateixos nins qui elegissin el més interessant per a ells.
4. Fer exercicis orals previs amb relació al tema, d'una manera distesa i sempre amb mallorquí, diàleg obert i participació de tots els alumnes. Aconsellava que pensessin primer la frase, que després la diguessin en veu alta escoltant-se a ells mateixos, que

diguessin el mateix d'una altra manera i que, finalment escrivissin l'expressió que els sonés millor.

5. Utilitzar gravats o dibuixos per estimular el comentari que després es traduiria al llenguatge escrit. Al mestre li donava bons resultats presentar el gravat per parts i indicar a l'alumne que escrivís tot el que pogués sobre cada fragment
6. Elaborar prèviament a la redacció, un quadre sinòptic que facilités l'ordenació de les idees que se volien expressar.
7. Escriure la redacció primerament en català i, després traduir-la al castellà.

5.1.3. LA CORRECCIÓ DELS TEXTOS

Deyà feia molt poques correccions en les primeres redaccions i deixava de banda l'ortografia per fixar-se especialment en la construcció de la frase. També utilitzava molt la correcció col·lectiva, era una manera perquè els nins aportessin distintes versions per substituir la frase mal construïda o per corregir les errades.

5.2. LA REVISTA ESCOLAR I LA IMPREMTA FREINET.

La realització més important de Miquel Deyà i de l'escola dels nins de Consell va ser indiscutiblement l'edició de la revista que duia el nom del poble. Segons ens manifesta el professor Jaume Campaner (2002) es tracta de la primera revista confeccionada pels alumnes; publicaren 34 números amb periodicitat mensual. Consell va fer intercanvi amb més de cinquanta revistes freinetistes d'arreu de l'estat espanyol. El butlletí de la Cooperativa Espanyola de la Tècnica Freinet des del seu primer número (Març 1935) inclou el nom de "Consell" a la llista *de Cuadernos de Trabajo Publicados por Nuestros Colaboradores*.

Va ser produïda amb les tècniques Freinet i seguint els punts fonamentals de la pedagogia d'aquest mestre francès. Va tenir una bona acollida per part dels pares fins al

punt de contribuir econòmicament al seu manteniment a través d'aportacions voluntàries. Sens dubte el que més importava d'aquesta experiència era l'actitud dels nins en el procés d'elaboració de la revista.

Per donar una idea de com els alumnes de l'escola de Consell s'engrescaven en aquest projecte potser n'hi hauria prou en considerar que la major part del treball d'elaboració de la revista el feien fora de l'horari escolar. La impressió era del tot artesana, el procés consistia en col·locar un foli escrit damunt una pasta de cola i glicerina que absorbia la tinta i que servia de matriu per treure una cinquantena de còpies d'una qualitat molt discreta. (Campaner, 2002).

La revista "*Journal*" de Freinet es caracteritzava per la manera en què s'utilitzava la impremta mitjançant la qual la relació dels alumnes amb la tècnica era immediata. És a dir, no hi havia intermediaris entre els nins i la seva revista, autènticament seva, perquè des de la redacció dels textos fins a la distribució de la mateixa, passant per la selecció dels articles, la composició a la caixa d'impremta i l'estampació, els nins eren qui decidien com s'havia de fer i ells mateixos eren els qui s'embrutaven les mans. Naturalment això no impedia la intervenció del mestre, que en tot cas, es distingia per la seva discreció.

Els periòdics com *Consell* ens diu Campaner, tenen el mèrit d'haver estat els primers en respirar a Mallorca els aires de Freinet que havien arribat segurament a través de les revistes pedagògiques de la biblioteca del Museu Pedagògic Provincial.

Miquel Deyà viatjava quan tenia ocasió per poder seguir la seva formació i nodrir-se amb les innovacions pedagògiques modernes. Assistia a exposicions de material per a l'escola activa que se celebrava a Barcelona. Entre el material educatiu exposat hi havia el produït per la *Maison des petits* de Ginebra, material Montessori per a pàrvuls i grau elemental i el material que comporta la tècnica freinet de la impremta a l'escola, que havia portat el mateix Freinet com a complement a les conferències. El nucli d'aquesta secció era la mostra de periòdics infantils escrits pels mateixos alumnes.

5.2.1. ADQUISICIÓ DE LA IMPREMTA

El primer dia de classe del curs 1933-1934, ens narra Campaner, Miquel Deyà va portar a l'escola de Consell les revistes que havia recollit a l'exposició de Barcelona i més revistes que li havien enviat altres mestres amb qui havia contactat. Les va mostrar als nins i els va explicar com estaven impreses. Entre tots decidiren fer el possible per adquirir una impremta Freinet que els permetés editar més dignament la revista que havien produït l'any anterior.

Es va fer una col·lecta i amb els doblers recaptats pels alumnes varen comanar la impremta que va arribar durant les vacances de Nadal al domicili particular de Miquel Deyà a Palma. El mestre embolicà els materials com si fossin joguines portades pels Reis Mags i dia 8 de gener de 1934 es va presentar a Consell carregat amb els diversos paquets. Alguns nins que sovint anaven el dilluns a esperar-lo a l'estació, l'ajudaren a transportar els paquets.

La facilitat del maneig i el desig de fer la revista varen motivar a tots els alumnes a posar-se a redactar i a dibuixar. Deu dies després, dimecres 17 de gener de 1934 va sortir a la llum el primer número de la revista “*Consell*” del qual se'n tiraren 100 exemplars. Campaner (2002):

“Durant l'estada a Consell publicarem el primer periòdic escolar imprès a les Balears. Usàvem el material Freinet adquirit per subscripció popular. Aquest material es venia a una Cooperativa Freinet que estava en un poble de Lleida. Es deia Consell i fèiem els gravats a l'escola mateixa, al començament no teníem gúbies per gravar el linòleum i ens valièrem de ganivets”

5.2.2. LA CORRESPONDÈNCIA

Miquel Deyà va iniciar la correspondència enviant un exemplar dels primers números de *Consell* a algunes de les escoles que figuraven a la contraportada de *Colección Escolar de Libros Vividos* la primera revista freinetista espanyola que havia estat impulsada per José de Tapia, el primer mestre espanyol que utilitzà la impremta amb els seus alumnes, a partir de la tècnica. Tapia proposava la tècnica Freinet per a

l'alfabetització directa; volia imprimir els textos lliures per així donar sortida als pensaments i experiències de l'alumnat. Juntament amb l'inspector Hermini Almendros, Patricio Redondo i altres mestres pioners del freinetisme a Catalunya varen fundar la Cooperativa Española de la Técnica Freinet per a difondre aquesta nova forma d'expressió escolar per tota la regió Catalana.

Hermi Almendros va publicar *La Impremta en la Escuela* (1932), primera obra que es va imprimir sobre les tècniques Freinet en llengua no francesa.

Campaner (2002) ens mostra com Almendros va adreçar una carta a Miquel Deyà per animar els alumnes de Consell a continuar amb la revista i a enviar algun treball a *La Gerbe*, la revista d'enllaç dels mestres francesos que utilitzaven la tècnica Freinet:

“Sr. Maestro de la Escuela Nacional de Consell. Muy Sr. Mío: He leído con mucho interés el cuaderno de vida escolar que publican los niños de su escuela. Le felicito a Usted. Desde hoy pensamos en Usted como en un valioso colaborador de esta técnica de la impremta de la escuela a la que hemos dedicado todo nuestro entusiasmo. ¿conoce Usted el funcionamiento de la Cooperativa española de la técnica Freinet?

Hoy en su cuaderno un trabajo sumamente interesante: el titulado “Dia de Sant Antoni”. Freinet nos pide frecuentemente trabajos de niños de nuestras escuelas y las publica en “Le Gerbe”, la magnífica revista de nuestros camaradas franceses. Si Usted tradujera ese trabajo al francés (aunque vaya con imperfecciones no importa, ya las subsanarán ellos) y lo enviara a Freinet con algún cliché, le daría una gran alegría. Mande el trabajo a esta dirección: C. Freinet. L'imprimerie à l'École. Saint-Paul (Alpes Maritimes).

Solo estas líneas para felicitar a Usted y a sus niños y para animarles en esta empresa de la que somos muchos los entusiastas.

Fraternalmente. H. Almendros.”

6. EL TEXT LLIURE A MALLORCA, JAUME ALBERTÍ SASTRE. **RESSORGIMENT DE LES TÈCNIQUES FREINET A DEIÀ L'ANY 1972**

A l'obra *Les Escoles Petites a Mallorca* (Albertí. J & Bassa. R. 1985 p.80-85) Se'ns explica:

“ Per a un de nosaltres comptà l'assistència a les primeres Escoles d'Estiu de Mallorca que es feren des de l'any 1968. Allà sentírem parlar uns Mestres que estimaven la seva feina. Que volien fer i feien coses vives de llengua, de matemàtica nova, de Freinet, d'Alexandre Galí i l'ortografia natural; que partien dels interessos dels infants i també del compromís amb un poble i una llengua.”

Els mestres Albertí i Bassa tingueren gran impacte de les lectures pedagògiques de l'obra de Célestin Freinet, qui parlava amb unes paraules directes i amb molts d'exemples de la vida quotidiana i del món rural. Que criticava l'Escola Tradicional i proposava una línia de treball acompanyada d'unes tècniques: el text lliure, la impremta escolar, l'assemblea de classe i la correspondència interescolar. Els dos moviments de renovació pedagògica que més han influït a Mallorca són les Escoles d'Estiu (1968) i el moviment entorn de la pedagogia de Freinet, que primer es digué ACIES (Associació per a la Correspondència i Impremta Escolar, 1974) i al 1977 s'anomenà MCEP (moviment Cooperatiu d'Escola Popular). (Albertí . J. & Bassa. R. 1985)

Albertí J. (comunicació personal 15/12/2014):

“Així que vaig investigar a través de les escoles d'estiu cercant informació com un desesperat, aplicar alternatives que es poguessin donar a una escola unitària, i de les primeres va ser el text lliure i vaig agafar d'en Freinet allò que m'interessava, l'aprenentatge del llenguatge”

Va ser *a posteriori* quan va descobrir que als anys 30 ja ho havia fet Miquel Deyà Palerm a l'escola de Consell.

Ramon Bassa va ser mestre de l'escola de Sant Jordi i l'any 1972 i el mestre solleric Jaume Albertí Sastre ocupà la plaça de mestre a l'escola unitària de nins del Porxo de Deià i em confessà a l'entrevista la seva primera reacció:

“Em vaig trobar que havia de simultaniejar vuit cursos. També havia de ser un curs una aula (graduada completa) i jo tenia els vuit cursos a l'hora, vaig haver de comprar tots els llibres de text de tots els cursos, vaig tornar boig, aquell any estava desbordat del tot, i vaig haver de pensar alternatives on jo pogués simultaniejar les distintes edats fent el mateix treball”

6.1. COEDUCACIÓ I TEXT LLIURE

A l'any 1972 tot just s'havia començat a implantar l'EGB que propugnava la coeducació. No obstant això, a l'escola de Deià encara no s'aplicava. Albertí es va trobar amb una escola unitària de nins; totes les nines eren al convent de monges Franciscanes.

Deià va ser la primera escola que va fer ensenyament en català. Després la seguí Mata de Jonc i altres escoles. Al 1972 la llengua dominant era el castellà; Franco encara era viu i el català no estava normalitzat. Jaume Albertí es va posar d'acord amb els pares i va aconseguir fer dues hores setmanals de mallorquí amb un llibre editat per Borja moll sobre ortografia bàsica.

La primera passa va ser fer text lliure amb els grans i va intentar amb diplomàcia i amb cura convidar a les nines de l'escola de monges. Albertí, J. (comunicació personal 15/12/20014): “voleu que les nines venguin a fer hores de mallorquí? Però m'haureu de guardar als petits mentrestant” Així es com es comença a veure l'inici de coeducació, amb aquests petits intercanvis, el mestre solleric enviava els petits a les monges i d'aquesta manera, es podia treballar la coeducació dues hores setmanals.

El tercer any, per Sant Joan, el 24 de juny, que coincidia amb el final de curs, l'escola del Porxo de Deià es podia promocionar molt al poble amb exposicions de tots els

textos lliures fets pels infants. L'ajuntament proporcionà una sala perquè tots els veïns del poble poguessin visitar l'exposició de l'escola. Aleshores, Albertí va voler que les nines també hi participessin i ens contà que va haver d'inventar estratègies per aconseguir-ho. Albertí J. (comunicació personal) 15/12/2014): "Voleu que pugui a ca ses monges a fer una hora de plàstica?, però m'haureu de guardar els petits mentrestant". A partir d'aquí el mestre de Deià treballava dues assignatures, català i plàstica. Llavors va decidir que era hora de parlar amb l'inspector, el qual encara no havia fet cap visita a les escoles del poble, així que hi contactà i li va comentar (comunicació personal 15/12/2014): "Ha començat l'EGB així que convindria fer coeducació, si enviem els petits a les monges, jo em quedaré amb els de cinquè a vuitè". L'inspector li respongué que era molt delicat treballar amb una escola privada i una pública a la vegada, el mestre solleric el va contradir: "nosaltres ja em començat fent dues assignatures i els pares estan contents"

6.2. UN DELS SISTEMES D'ENSENYAMENT A LA UNITÀRIA DE DEIÀ; EL TEXT LLIURE

El sistema de les redaccions experimentades a les escoles freinetianes és la que més s'apropa als escrits de Deià segons ens mostra el recull de redaccions de Jaume Albertí (1979) Expressió Escrita i Creativitat Infantil Una Experiència Escolar a Mallorca. On ens mostra el procés de creació, confecció i impressió de textos i revistes. Es tracta de 70 redaccions que componen l'antologia de textos infantils seleccionats de 15 revistes fetes a partir de desembre de 1973 fins al desembre de 1978.

6.3. EL TEXT LLIURE DE CÉLESTIN FREINET I EL PARAL·LELISME I DIFERÈNCIA AMB ELS TEXTOS DE DEIÀ

Com ens diu Freinet (1978) un dels imperatius essencials del text lliure és: "un texto libre es, como su nombre lo indica, un texto que el niño escribe libremente cuando tiene deseos de escribirlo y según el tema que lo inspire" No obstant el mestre solleric a l'escola de Deià va haver d'adaptar les tècniques Freinet a la situació en què es trobava,

ja que hi havia molt de risc que alguns alumnes no escrivissin mai si se'ls deixava escriure el que volien quan volien, com manifesta el mestre Albertí (1979):

“La polaritat de Freinet d'escriure el text quan es vulgui i sobre el tema que es vulgui em sembla bàsica quan parteix, com ell mateix diu, d'uns nins que no han estat influïts per les pràctiques escolars immobilitzants, però a l'hora de plantejar-se aquests dos caires de lliure temps de confecció i lliure tema, em vaig trobar que estava davant una escola unitària on, llevat dels alumnes de primer curs d' EGB, els altres estaven deformats pels mètodes tradicionals de textos completament programats i imposats amb temps i temàtica”

Segons explica Albertí (1979) l'escola i el mestre duien un ritme de treball rigorós, allunyat del compàs natural i espontani dels alumnes, de fet, els temps dedicat al text fou al principi d'una horeta setmanal robada de la programació tradicional: “em limitava a parlar del text lliure a una horeta setmanal i Célestin Freinet ho feia cada dia, jo havia de convidar als infants a què durant la setmana l'anessin escrivint i que la guardessin per al dia de la lectura”.

6.3.1. LA MOTIVACIÓ, FER QUE ELS ALUMNES TINGUIN GANES D'ESCRIURE

Suggeriments temàtics.

El primer problema què es trobà Albertí, fou que els alumnes no tardaren a adonar-se de la contradicció de l'escola: la resta de les matèries i exercicis eren imposats i una matèria nedava dins la llibertat. Si ni tan sols es posava nota, doncs, per què fer-ho? Per tant aquest nou treball de redaccions s'hauria d'adaptar. (Albertí, 1979): “així al principi vaig programar la presentació mínima d'un text setmanal per a resoldre el problema d'aquells que estaven llarg temps sense fer-ne”.

Albertí (1979) assegura que alguns alumnes no tenien gens de ganades d'escriure o molt poca facilitat per a fer-ho. Per a convèncer a tothom d'escriure havia d'insistir que es podia escriure sobre qualsevol tema que ells volguessin. Llavors, ens diu Albertí que vingueren els temes tradicionalment prohibits de sexe i excrements:

“vaig arribar a dir una redacció setmanal per cap, intentaves que tothom escrigués i ells triaven la temàtica que volien, així que estaves un mes o dos de porqueries: caques, pixums i bufes. Però jo tenia armes i cada setmana presentava un parell de llibres de “biblioteca esplai” amb els doblers que havíem guanyat amb les revistes i el divendres suggeria un parell de llibres sense obligar a ningú a llegir-los. Hi havia un tant per cent d’alumnes que s’apuntaven”

El mestre mallorquí ens explica que a Deià funcionaven cinc tipus de biblioteca:

1. Biblioteca de Primeres lectures: conformada per llibrets de petit format de creació pròpia
2. La biblioteca estudi i consulta: conformada per llibres de text, diccionaris, enciclopèdies i atlas.
3. Biblioteca arxiu: conformada amb els llibres professionals del mestre i llibres d’estudi antics. De tant en tant, es feia qualche activitat com per exemple tornar enrere en el temps i protagonitzar un dia a l’escola antiga mostrant els treballs antics que havien fet els pares i interpretant les formes antigues de l’ensenyament tradicional, Albertí, J (comunicació personal 15/12/2014) ens relata la seva experiència a l’aula :

“els pares estaven convidats a venir a la biblioteca arxiu i moltes vegades acabàvem tots morts de riure perquè era una simulació d’escola antiga , i clar com que antigament hi havia càstigs físics, idò jugàvem a n’això i ells gaudien com una vaca, perquè dèiem: - ara es mestre amb sa verga ha de pegar i ara hem de fer files, i ara hem de cantar l’himne nacional i pensa tu, no el sabien!... era fantàstic jugar a escola antiga”

4. La biblioteca de creació: dues hores setmanals totalment lliures on cada infant pot fer dins l’aula, i sense molestar els altres, el que vol.
5. Biblioteca esplai: Un dia de la setmana el mestre presenta un llibre o un parell de llibres nous, procurant incentivar la seva lectura contant només un fragment i fent propaganda de la seva temàtica.

El que feia Albertí amb la “biblioteca esplai” del divendres, quan presentava un llibre nou, era aturar-se sempre en el moment més interessant de la història. Ens diu (comunicació personal 15/12/2014): “idò en Joan va caure de l’arbre i...!! Qui el vol llegir a ca seva? Però amb el compromís que després ho ha d’acabar de contar o fer com jo i deixar-ho a un altre moment emocionant de la història”

Albertí (1979) ens diu que els textos dels alumnes no només han de ser d’expressió dels seus sentiments i vivències; també han de convertir-se a poc a poc en una voluntària plataforma cap a analitzar el món que els envolta.

La figura del docent ha de respondre a les funcions de presentador i d’orientador d’unes eines i recursos per crear. El docent ha de ser un autèntic animador i allò que exposa ho ha de viure amb entusiasme. L’entusiasme és la clau per a experimentar. El text lliure infantil és una realitat viva que parteix de l’infant i que arriba al mestre despulat. (Albertí, 1979).

El mestre ha de saber presentar a l’infant uns vestits suggerits, mai obligats, que el nin anirà agafant quan en tingui necessitat i ganes. Així el mestre pot fer observar als alumnes que una redacció *a priori* es pot enriquir si un sap què ha d’escriure i com ho ha d’escriure. El nin sap que ha d’escriure, però no haurà reflexionat quins camps temàtics pot tractar i no sap què és l’estilística, per tant l’activitat del text lliure va sempre precedida d’uns suggeriments temàtics i estilístics que han enriquit el llenguatge escrit de l’alumne i que han fomentat una base de creació literària. Amb antelació per tant a l’escriptura dels textos, el mestre solleric suggeria temes que es podien tractar amb tota llibertat i també suggeria maneres de crear unes redaccions originals. És a dir donava a conèixer unes formes estilístiques originals i senzilles per a poder crear, sense gaire dificultat. Fou realment la seva aportació als textos. (Albertí, 1979):

“Crec que aquest fet és lo que li ha donat la diferència i transformació més substancial amb la primera partida de Freinet. A partir d’aquí l’al·lot no escriuria només el tema que l’interessa exposar, sinó que també, si era del seu gust, jugaria a crear per exemple el llenguatge de l’absurd i de la fantasia”

Sugeriments estilístics:

Albertí proposava textos d'autors com per exemple Gianni Rodari i els seus jocs del llenguatge o també escrits de Peter Bichsel, escriptor alemany de contes, que ha escrit un absurd amb majúscula originalitat i es serveix d'un joc divertit per l'alumne: canviar el significat de les paraules i crear un codi nou, un idioma nou. Els alumnes se serviren de la idea i feren els seus textos

A l'exemple que exposa Albertí (1979) "Un día me metí en el vaso para lavarme. Después del lavado, me senté en la estufa y comí tenedores. ¡Estában más ricos!" explica que el llenguatge de l'absurd i el món surrealista permet que l'infant transformi o elimini el món real que l'entusiasma o que moltes vegades l'ofega o l'imposa. Si escriu amb el llenguatge de l'absurd pot jugar amb la llengua i amb el missatge de la manera que vulgui i no està fermat a la seriositat que s'imposa ell mateix quan tracta un tema.

Als alumnes els agrada molt escriure absurdament i els seus escrits poden ser simple joc sense cap mena de segona intenció o una veritable crítica, (Albertí 1979):

"El científico holandés Burroqueford no era un científico normal y corriente porque sus padres de los padres de sus quintarabuelos eran españoles que se habían quedado en Flandes. El se llamaba Capitán Trueno"

El joc de llenguatge de l'absurd sempre és molt ben acollit per la gran quantitat de situacions còmiques que provoca. Alguns textos de l'absurd es poden classificar dins la col·lecció de barbaritats. Se'n poden veure els exemples a l'annex 1.

Albertí (1979) exposa que les redaccions dels infants també són les crítiques de les situacions que ells viuen i que l'envolten, des dels aspectes estrictament personals, cultivadors del jo, als socials.

Exemple de crítica (Albertí 1979): "La escuela queda cerrada para todo el verano. Los exámenes quedan dentro que no pueden salir por ningún sitio."

Tal com ens explica, amb els textos confeccionats pels alumnes el primer treball és fer-los públics, llegir-los en assemblea perquè tots els companys l'escoltin i surtin unes

reflexions temàtiques. També perquè l'autor en tingui la satisfacció de veure que el seu treball és conegut i interessa a algú.

6.3.2. ELECCIÓ DEL TEXT

Freinet fa llegir els textos perquè els infants cada dia escullin la redacció que volen imprimir i enviar per correspondència a altres centres que fan treball semblant. A Deià seleccionaven els textos per a publicar-los periòdicament a la revista trimestral *La Bona Vista*. Un dia a la setmana es llegeixen les redaccions una per una i pel mateix autor de l'escrit, cada alumne que llegeix ha de tenir en compte que segons la gràcia que tingui d'exposar-la guanyarà uns vots, per tant es veuen estimulats a cuidar alguns aspectes de la lectura oral: bon ritme, entonació, claredat i intensitat. (Albertí 1979)

El mestre de Deià va introduir un altre sistema eficaç i molt interessant per a què els mateixos alumnes s'adonessin de les seves errades d'una manera molt natural, ja que partia d'elements de la vida real.

Així doncs el mestre enregistrava als infants i feien un programa de ràdio. Un dels alumnes més grans feia de locutor i presentava als alumnes que havien de llegir els textos, aleshores si els alumnes no tenien bona oratòria després quan escoltaven la gravació ells mateixos comprovaven els resultats, Albertí, J (comunicació personal 15/12/2014): "has de millorar la lectura, mira no t'entenen ! es un locutor que no l'entenen, els han d'entendre als locutors! I ell mateix deia: - es vera!"

Es feia una lectura oral i pública i selecció democràtica dels escrits que més han agradat per a una posterior publicació. Darrere cada lectura, es votava, braç enlaire per majoria simple (així ho varen decidir en Junta pels mateixos alumnes) tots aquells textos que havien agradat. El mestre havia de publicitar els aspectes positius de les redaccions menys elegides, encara que s'ha de mostrar neutral davant les votacions, però no ha de deixar perdre a cap alumne l'afecció i el sentit de marginació. Segons el mestre solleric no s'ha d'arribar a fer mai de la selecció dels escrits un infern de lluita interna i competitivitat destructiva per als alumnes manco dotats. (Albertí 1979).

6.3.3. CORRECCIÓ I EXPLICACIÓ GRAMATICAL DE LES REDACCIONS

Albertí (1979) explica que Freinet corregeix una amb la participació de tot l'alumnat i la redacció a corregir és precisament la seleccionada per votació. En canvi Albertí ens diu que el text de més quantitats de vots, la majoria de vegades era el més ben confeccionat ortogràficament i sintàcticament.

Per aquest mateix fet Albertí (1979) parteix d'una altra base:

“A través de la correcció s'estudiava l'ortografia, aquí tampoc seguia a n'en Freinet. Perquè amb en Freinet tothom llegia el text en assemblea i la redacció més votada era la que se treballava ortogràficament, sintàcticament i després es publicava a la revista. Al principi ho vaig fer així però després em vaig donar compte que no anava bé perquè la més votada l'escrivia a la pissarra i era la que tenia manco errades, per tant no m'interessava. El que feia era utilitzar els textos més votats per publicar a la revista, per altra banda, per corregir i treballar l'ortografia i la sintaxi, jo triava la redacció en funció dels continguts que volia treballar”

Així elaborava un programa de curs treballant per setmanes els continguts com per exemple pot ser l'accentuació o els contraris, fins que anaven sortint tots els continguts a treballar i d'aquesta manera el mestre solleric va substituir els programes del llibre de llengua catalana i castellana per la tècnica del text lliure.

Es realitzaven tres correccions:

En primer lloc es feia una correcció ortogràfica, després lèxica canviant les paraules repetides per sinònims i en darrer lloc es feia una correcció sintàctica per evitar l'excés de conjuncions, posar comes i estructurar tot l'escrit. Seguidament es passava a net i tothom ho copiava al seu quadern. Tal com ens conta Albertí a l'entrevista. la resta de classe solia bombardejar a l'alumne del text que corregien dient totes les faltes que hi trobaven, Albertí, J (comunicació personal) 15/12/2014:

“Això també era molt estimulant: - tu no veus les teves faltes, però les dels altres si eh? saps que fas de via a veure ses faltes dels altres!-, clar a vegades

l'alumne del text que corregíem quedava cohibit amb una carretada de faltes, tot això s'havia d'estimular de qualque manera i per compensar aquest fet després l'autor del text firmava a tots els quaderns dels companys “

El mestre o un alumne amb bona cal·ligrafia copiava a la pissarra tot el text cuidat molt la separació dels espais entre paraules i es línies. Es transcrivien totes les errades comeses. Tots es col·locaven amb les taules en posició de “U” amb els extrems mirant a la pissarra. D'aquesta manera s'aconseguia una visió global per a tothom i s'aconseguia que totes les opinions dels alumnes no només es sentissin sinó que també es vessin.

Una vegada escrit el text, el mestre mateix o un alumne eren els correctors a la pissarra i moderadors de les errades que entre tots anirien apuntant. El moderador, dret, esperava que s'anessin cantant les incorreccions, fent intervenir el nombre més gran d'alumnes.

El joc d'haver de descobrir-les feia participar quasi sempre als alumnes, eren ells mateixos que corregien l'escrit i no el mestre, i l'auto-aprenentatge gramatical que es feia entre tots era profitós, la intervenció del mestre només era necessària comptades vegades quan hi havia alguna dificultat molt amagada. (Albertí 1979)

Per corregir, ens diu Albertí (1979) es seguia un ordre: línia per línia de l'escrit de la pissarra per a no haver d'anar pegant bots de principi a fi. Primer s'ocupaven de les incorreccions fonètiques i ortogràfiques i a una segona rellegida s'enllestia amb la part morfològica sintàctica i lexical.

A mesura que anaven sortint totes les errades el mestre comentava les bases gramaticals esmentades que interessaven per aquell escrit i que ajudaven posteriorment a la confecció d'un pròxim escrit.

D'aquesta manera auto-correctiva a partir dels textos dels infants Albertí aconseguia que les avorrides regles gramaticals sortissin justificadament a taula a final d'un procés on la participació havia sigut important, ja que els alumnes havien de menester la gramàtica per millorar els seu escrits.

Per a la correcció s'han de tenir en compte dues consideracions segons Albertí (1979): Les correccions de fonètica i ortografia no solien modificar per res l'estil característic de la redacció, estil que venia donat per l'edat de l'infant, en canvi el lèxic i la sintaxi eren delicats a l'hora de la correcció, com bé explica:

“Un text no es pot sintàcticament trabucar perquè perdria la pròpia ànima que li ha donat l'autor, però al mateix temps és interessant goteta a goteta, anar enriquint estilísticament el goig d'escriure de l'alumne i, sense amuntegar els canvis sintàctics, fer-ne pocs cada vegada, anar apuntant per exemple l'excessiva repetició de la conjunció -i- a les frases simples dels infants dels primers nivells, o la manca de frases subordinades en els textos dels nins majors”

Un exemple de la pràctica gramatical la podem observar a l'annex 2. La resta de textos dels alumnes els corregia el mestre i els tornava als infants, anotant les observacions per a què els alumnes s'adonessin de les errades.

Aspectes de la gramàtica que s'han de comentar a les correccions dels textos segons Jaume Albertí:

FONÈTICA-ORTOGRAFIA	<p>síl·labes separades en una paraula</p> <p>unió de paraules</p> <p>síl·labes invertides</p> <p>relació del so i la grafia</p> <p>grafies mudes</p> <p>fonètica dialectal</p> <p><u>Signes</u>: admiració, interrogació, guió, punt, coma, punt i coma, dos punts, parèntesi i apòstrof.</p>
MORFOLOGIA	<p><u>Accentuació</u>: accents i dièresi</p> <p><u>Concordança</u>: gènere, nombre i persona</p>
SINTAXI	<p>Nom, verb, adjectiu, article, pronom, preposició, conjunció, adverbi</p> <p>morfologia dialectal</p> <p>funció de cada paraula dins la frase i lloc que ocupa</p> <p>Frases simples i compostes , relació entre elles</p>
LEXIC	<p>Repetició o eliminació de paraules</p> <p>sinonímia, antonímia i polisèmia</p> <p>derivació i composició.</p>

7. EL TEXT LLIURE: CATALINA BERNAT, DELS ANYS VUITANTA FINS A L'ACTUALITAT.

Catalina Bernat (2003) parla de l'activitat del text lliure com a una eina amb la qual pretén que els alumnes aprenguin la llengua a partir de les seves pròpies produccions literàries. Per això practica la base del text lliure de Célestin Freinet.

Albertí, J. (comunicació personal 15/12/2014): “ Na Catalina Bernat i jo varem fer feina quinze anys plegats a l'escola del Puig de Sóller. Sa meva dona, Antònia Marquès i altres mestres com Francisca Sunyer, varen seguir treballant el text lliure a Sóller juntament amb Catalina Bernat”

7.1. DIFERÈNCIES ENTRE EL TEXT LLIURE DE FREINET I EL DE CATALINA BERNAT

El text lliure de Freinet es treballa en el temps escollit per l'alumne, ja sigui a classe o fora de l'horari lectiu; en canvi el text lliure que Catalina Bernat proposa difereix només pel que fa el moment d'escriure'l, ja que hi ha una hora fixada a la setmana que l'alumne sap de costum. Mentrestant, pot anar pensant el tema. La lectura, la votació i l'arrodoniment segueixen les mateixes passes, i al final, se'n publiquen els escollits a la revista de l'escola.

Intenta que el seu text lliure segueixi dos aspectes filosòfics de Célestin Freinet que han de ser el punt de partida i centre de la classe de català i castellà: que el text lliure estigui motivat i sigui motivador.

Els escrits dels infants són una eina seva personal si està allunyada de restriccions i dirigismes. Pot desenvolupar nombrosos objectius més enriquidors que moltes tècniques intervencionistes. Aquest enriquiment té dos vessants:

- La personal de l'infant
- La instructiva de l'alumne

A través del text lliure es poden estudiar tots els apartats escrits de llengua: estilística, ortografia i morfosintaxi.

7.2. ELS OBJECTIUS DIDÀCTICS DE CATALINA BERNAT

1. Expressar per escrit les idees, experiències o creacions. La manera més senzilla i motivadora de practicar el codi escrit és escriure sobre el que t'interessa.
2. Desenvolupar la creativitat. El ric i fantasiós món de l'infant té una sortida fantàstica a través del text lliure. Aquest doble joc de la ment i la creació literària crea satisfacció personal i escolar.
3. Superar la inhibició de mostrar a la resta les pròpies idees. Desenvolupar el jo.
4. Potenciar els escrits personals o de la resta i estar atent a les experiències individuals i dels altres ajuda a l'infant a mesurar els punts de vista i a ressaltar dos caires positius d'aquesta edat: voler la mateixa justícia per a tothom i ser molt crític amb les malifetes socials.
5. Acceptar les decisions de la majoria. El joc de la lectura i la votació dels escrits en assemblea facilita l'educació democràtica i que l'alumne d'aquesta edat, molt egocèntric, compregui i practiqui que viu i es relaciona en una col·lectivitat.
6. Agafar gust per la feina acabada i ben presentada: el fet de la correcció col·lectiva del teu escrit i que s'hagi de publicar a la revista fomenta el gust per la redacció gramatical correcta i ben presentada.
7. Millorar l'ortografia. El que ajuda a tenir cura de les faltes d'ortografia és que l'escrit tingui una finalitat i una sortida, per la qual cosa la publicació de la redacció fa que l'ortografia sigui una necessitat.
8. Aprendre els conceptes gramaticals adients al cicle. La morfologia i la sintaxi es veuen millorades amb aquesta pràctica viva.
9. Agafar gust per la lectura. Llegir les creacions pròpies i les dels altres és un pont per voler

conèixer més històries i contes que venen en els llibres.

10. Millorar l'entonació, la velocitat i el to de veu de la lectura. Perquè el text d'un alumne sigui elegit depèn molt del fet que arribi als altres companys de la classe, per la qual cosa una bona entonació de veu que emfatitzi els moments i els personatges de l'escrit, una correcta velocitat i to de veu alt i clar que centri l'atenció, són riqueses oratòries que milloren la força del text lliure.

7.3. CONTINGUTS QUE TREBALLA CATALINA BERNAT A LES SEVES CLASSES DE LLENGUA

Procedimentals:

1. Elaboració de textos: conte, descripció, poesia, narració, diàleg...
2. Lectura amb veu alta: amb l'entonació i la velocitat adequades
3. Elecció del millor text: per votació i assemblea
4. Còpia sense faltes del text guanyador
5. Millora de la cal·ligrafia amb la correcció conjunta i posterior còpia
6. Interpretació del text mitjançant un dibuix que acompanya a la redacció
7. Retolació del títol per ajudar a la bona presentació
8. Exposició de la redacció al mural de la classe i de l'escola
9. Publicació de la redacció a la revista.

Actitudinals:

1. Concentració a l'hora d'escriure el text
2. Atenció en la sessió d'escoltar als altres
3. Objectivitat a l'hora d'elegir el millor text
4. Esperit del grup en el moment de corregir les faltes
5. Ganes de superar-se
6. Retenció de les normes ortogràfiques treballades, a la fi de no repetir les faltes
7. Il·lusió perquè a la revista surtin textos del curs

Conceptuals:

1. Ortografia:

- Separació de les paraules
- Majúscules als noms propis i després de punt
- Puntuació adequada. Punt i seguit, punt i a part.
- Frases curtes i no abusar de la “i” en frases encadenades
- Dos punts i guió. Enumeració i diàleg.
- Interrogació i admiració.
- Vocals i consonants.
- Iniciació a l’accentuació.

2. Gramàtica:

- Classes de paraules: noms, adjectius, verbs, articles i pronoms
- Els sinònims
- Concordança: temps de verb, gènere i nombre.
- Temps bàsics dels verbs: present, passat, futur, condicional, imperatiu, etc.
- La construcció de frases.

3. Estilística:

- Els tipus d’escrits bàsics: narració, descripció, diàleg, poesia, etc.
- Presentació dels personatges
- Fil argumental amb la seva estructura d’inici, nus i desenllaç.

7.4. L’ACTIVITAT DEL TEXT LLIURE SEGONS CATALINA BERNAT: TREBALLAR LA ESPONTANEÏTAT

El text lliure és un aprenentatge bàsic perquè cultiva la lectura, l’atenció, l’ortografia i la morfosintaxi. A més quan es publica té l’estímul afegit de ser un objectiu pràctic, el de divulgar les vivències i els pensaments de l’infant.

Altres usos significatius que pot tenir: correspondència entre escoles, penjar-se a la pàgina web del centre i transformar-se en llibres de lectura.

Al llarg de totes les setmanes del curs, es repeteixen els mateixos esquemes de treball:

- Creació literària
- Lectura
- Votació
- Correcció
- Còpia i publicació

Per la qual cosa és ampliació i reforç i no una activitat complementària de la llengua. Catalina Bernat (2003) afirma que s'aprèn més ortografia i morfosintaxi utilitzant els escrits dels alumnes que seguint altres mètodes més escolàstics i totalment determinats pels Mestres.

7.4.1 REDACCIÓ I ELECCIÓ DEL TEXT

Es dediquen dues sessions setmanals a aquesta activitat, cada alumne individualment explica un conte totalment lliure. L'alumnat dedica mitja hora a escriure la redacció. La resta de la sessió s'utilitza per llegir els textos i fer la votació. La lectura es fa per part d'alguns nins, dels seus textos, seguint un ordre arbitrari a fi que tots llegeixin en l'espai de dues o tres vegades. Els guanyadors no tornen a entrar a la votació fins que han guanyat tots. No obstant, llegeixen el seu text quan els correspon.

7.4.2. CORRECCIÓ

La correcció de l'ortografia del text elegit es fa entre tots. Una vegada que el mestre ha copiat el text a la pissarra i l'ha llegit en veu alta perquè l'alumnat es centri en el conjunt, es dona un torn d'intervencions per veure les faltes comeses pel company. Es pot anar corregint frase per frase o també línia per línia. El mestre és qui coordina, ordena i modera les intervencions i el qui fa les correccions dites pels infants. El mestre ha de procurar la intervenció de tots els alumnes per tant s'ha de fixar en quí intervé menys i animar-los.

Una vegada corregida l'ortografia, es passa al lèxic (repetició de paraules), morfologia i sintaxi (concordança i estructura de la frase), així doncs, els alumnes escriuen el text corregit en un full i el decoren amb un dibuix i un títol.

Els altres textos els corregeix la mestra i després cada alumne revisa el seu.

S'exposa el text guanyador al tauler mural de l'escola, que es troba en un lloc visible i llegible per a la resta d'alumnat. Després de forma individual els alumnes arxiven a la seva carpeta personal el full que té el seu propi text en un costat i el del company guanyador a l'altre. És una

manera per tenir un record dels companys. Bernat (2003) afegeix que quan els infants facin la còpia, també és molt estimulant que l'autor signi cada una de les còpies de cada company. La publicació de tots els textos guanyadors a la revista escolar surt dos cops a l'any.

Exemple de correcció (Bernat, 2003):

Dia 17 d'Octubre de 2002. Digous. Virgínia.

As ratuli trobe un amic

¿ Abia una begade un ratoli que nomia Micel i no tenia amigs i abegades gugaba to sol i un. Dia ba trobar un amic que nomia Juan i an Juan plurabe perque no tenia amigs i es ratoli li va dir que ta pesat. Jo no tenc amigs i en juan l iba dir perque no seim amigs i Es rotoli li ba dir si si.

Primer es fa la correcció per línies de l'ortografia:

Data: octubre ha d'anar escrita en minúscula i **dijous** estarà escrit en minúscula i amb g, Virgínia porta accent.

Títol: l'article és **es**, sense a; **ratolí** s'escriu amb o àtona (a Sóller pronunciada u) i té accent agut a la í; troba **r** és amb a final (e neutra) i **amic** porta c al final de paraula.

Primera línia: **hi** havia, amb hi, "h" i "v" i sense interrogant; **vegada** amb "v" i a final (e neutra); **ratolí** li manca la í, i va accentuada; **Miquel** és amb qu.

Una vegada feta la correcció ortogràfica, l'escrit quedaria així:

“ Es ratolí troba un amic

Hi havia una vegada un ratolí que nomia Miquel i no tenia amics i a vegades jugava tot sol i un dia va trobar un amic que nomia Joan i en Joan plorava perquè no tenia amics i es ratolí i va dir jo també no. Tenc amics i en Joan li va dir per què no som amics i Es ratolí li va dir sí, sí”

La correcció sintàctica en una redacció com aquesta ha d'estar bastant guiada pel mestre. Cal seguir el sistema de plantejar interrogants als alumnes i corregir aquelles dificultats que els nins puguin veure per ells mateixos. (Bernat, 2003):

“PREGUNTA: les frases no es col·loquen una darrere l'altra utilitzant la conjunció i. quines tres frases observau fins a Dia?

RESPOSTA: Hi havia una vegada un ratolí que nomia Miquel, No tenia amics, A vegades jugava tot sol.

PREGUNTA: Aquestes frases també es poden ajuntar amb comes, i deixar només a i per a la darrera frase, tal com es fa quan es fan col·leccions de paraules? Com quedaria?

RESPOSTA: hi havia una vegada un ratolí que nomia Miquel, no tenia amics i a vegades jugava tot sol”

Es segueix aquest procediment amb tot el text però segons ens exposa Bernat (2003) davant la complexitat d'aquesta correcció conjunta amb l'alumnat s'ha de tenir en compte no cansar, perquè la capacitat d'atenció disminueix amb el temps transcorregut.

Per exemple, la mestra per no saturar als nins no ha mostrat els canvis verbals (trobà, demanà, respongué...) sinó que ha passat a la conjunció perifràstica, molt emprada pels infants perquè és la més xerrada, a la normal. Va trobar, va demanar, va respondre.

Exemple d'un text publicat a la revista *Tramuntana* de l'escola Es Puig de Sóller. (Bernat, 2003):

El Déu del foc:

1ª part: Això era i no era una petita casa feta de fusta on celebraven el Nadal dos nins amb els seus pares. La llar cremava i d'allà va sortir el Déu del foc, va raptar la nina i se la va endur al seu palau de foc.

2ª part: La nina tenia un llibre de contes que es va obrir i va sortir la reina de la neu que va anar a rescatar-la, però en arribar al palau es va fondre i la fada de l'aigua es va evaporar.

3ª part: sols Déu amb la seva llum la va poder salvar de les brases. Va tornar a casa plena de crematolls però contenta.

Adrià Arbona 4t.

8. CONCLUSIONS

El text lliure de Freinet sosté de forma primària dos trets distintius que mostren la seva idiosincràsia, el primer dels quals és que el text lliure ha de ser necessàriament lliure donant la paraula vivaç als infants i el segon és que el text lliure ha de motivar.

Doncs bé, cada un dels mestres mallorquins que s'ha contemplat en el present estudi ha après a motivar a l'educand amb diverses estratègies personals i ha hagut d'adaptar aquesta tècnica freinetiana tenint en compte el període històric en què es trobaven i la situació social i cultural del moment.

Contemporani a Freinet, Miquel Deyà Palerm va entrar en contacte directe amb les tècniques sincròniques sorgides a meitat del segle XX. El mestre de Consell va fer una realització importantíssima on es veu clarament la Tècnica Freinet així com la divulgava el mateix pedagog cedint el dret als infants de fer ús de la seva llengua viva proporcionant un clima necessari i motivador.

La seva escola va adquirir una autèntica empremta Freinet i seguint els punts fonamentals d'aquest corrent educatiu va convertir el sistema tradicional per un mètode globalitzador que reunia l'escriptura, la lectura, l'ortografia, el dibuix, el coneixement del medi i les arts plàstiques dins una mateixa praxi.

Com diu Freinet, no es tracta de deixar als infants lliures d'escriure el que vulguin sinó que se'ls ha de motivar d'alguna manera, Deyà estimulava la redacció a través de les seves pròpies tècniques poc conegudes com és el plantejament de situacions hipotètiques als alumnes a partir de les seves il·lusions i interessos (Campaner, 2002): “Ara imaginem que el rei Baltasar ens agafa, bufa damunt noltros i ens converteix en el que nosaltres voldríem ser quan serem grans. Com seríem?” amb aquestes estratègies aconseguia que els seus aprenents escrivissin no tan sols les seves experiències sinó també les seves ambicions i desitjos més profunds. Per tant Miquel Deyà Palerm, així com Freinet, va aconseguir lligar la vida a l'escola.

La revista *Consell* va arribar a treure trenta-quatre números i va mantenir la correspondència amb figures importants a nivell nacional que impulsaren aquest

moviment. L'escola de Consell fins i tot rebia cartes amb invitacions per a col·laborar a la revista francesa, com ho demostra una carta que Hermini Almendros va trametre a Deyà i als seus alumnes. Almendros és va interessar en un treball que havien fet sobre la festa de Sant Antoni i els hi demanava la traducció al francès adreçada a C. Freinet. *L'imprimerie à l'École Saint-Paul* per publicar-ho a la revista francesa *La Gerbe*.

Després de quaranta anys aparegué Jaume Albertí introduint el text lliure a l'escola del Porxo de Deià. Es pot contrastar l'experiència que va tenir Freinet quan va arribar de la guerra malferit buscant solucions amb la desesperació d'Albertí quan es va trobar amb la situació de la unitària havent de simultaniejar vuit cursos, es pot dir que ambdós mestres es varen haver de moure per la necessitat de buscar una resposta als seus problemes.

A l'imperatiu freinetià: el text lliure ha de ser necessàriament lliure, Albertí va haver de fer-li una adaptació, ja que hi havia molt de risc que alguns alumnes no escrivissin mai si se'ls deixava escriure el que volien quan volien. La situació escolar d'aquell temps era molt diferent, ja que totes les matèries i exercicis eren imposats, era d'esperar que el text lliure com la mateixa paraula defineix, era lliure de no fer-se, per tant per als infants no tenia cap sentit.

Freinet dedicava cada dia a parlar del text lliure, en canvi a Deià els temps dedicat al text fou al principi d'una horeta setmanal robada de la programació tradicional convidant als nins a escriure. Però molts dels aprenents no volien escriure i com defensava la pedagogia de Freinet, no basta deixar l'infant en llibertat per escriure, hem de crear la necessitat d'escriure, Albertí cercà una tàctica per estimular l'escriptura. Al principi els infants es veien motivats pel simple fet que podien escriure sobre qualsevol cosa que volguessin, aleshores el permís d'escriure de temes culturalment prohibits era en si mateix un al·licient atractiu i divertit. No obstant per combatre la reiteració de temes com el sexe i excrements el mestre solleric aplicava una sèrie d'estratègies proposant i suggerint diverses temàtiques interessants per als infants, així com recursos estilístics molt recurrents com el llenguatge de l'absurd i els jocs de paraules.

A Dejà també va haver-hi adaptacions pel que fa l'elecció i la correcció del text, si Albertí hagués calcat la fórmula de Freinet, el text més votat per assemblea sempre hauria sigut el text més ben elaborat, amb menys incorreccions ortogràfiques i sintàctiques. Per tant l'elecció del text a publicar es feia com dictava Freinet, per votació assembleària, però per corregir conjuntament a Albertí triava un text en funció de les incorreccions, per així, poder treballar els continguts de llengua que l'interessava. El que feia era elaborar un programa de curs treballant per setmanes els continguts, així doncs a partir del text lliure va substituir els programes dels llibres de llengua i aconseguia que les avorrides regles gramaticals sortissin justificades en un procés natural d'aprenentatge on el nin i el seu llenguatge fresc eren protagonistes; de la mateixa manera que sostenia Freinet, Jaume Albertí, després de Deyà, va aconseguir lligar la vida a l'escola.

Per altra banda, el text lliure que Catalina Bernat aplica discrepa amb el de Freinet només pel moment d'escriure'l, ja que es treballa una hora setmanal. La lectura, la votació assembleària i la publicació dels texts escollits a la revista de l'escola segueixen el mateix procés.

Bernat parteix de dos aspectes filosòfics de Célestin Freinet que són punt de partida: que el text lliure estigui motivat i sigui motivador. La mestra defensa que les redaccions dels seus aprenents són un bon instrument personal si està apartat d'imposicions i limitacions.

Els grans avantatges de la pràctica de Catalina Bernat es l'espontaneïtat, perquè a través d'aquesta es poden estudiar tots els apartats escrits de llengua: estilística, ortografia i morfosintaxi; a diferència del text lliure d'Albertí que es centra més amb la creativitat.

El pedagog francès, abans d'inventar la tècnica del text lliure, es va demanar com dirigir tota la motivació viva i natural dels infants i fer ús d'ella, doncs podem dir que Catalina Bernat també té la finalitat de dirigir la motivació dels seus alumnes mitjançant la utilització dels seus mateixos escrits que parlen del seu món i els seus interessos; segons la mestra, aprenen més els continguts de llengua amb aquest tipus d'activitat significativa i propera a les seves vides que amb altres mètodes escolàstics determinats pels docents.

9. BIBLIOGRAFIA

ALBERTÍ, J. V Jornades d'Estudis Locals de Sóller i Fornalutx. [Jornades d'Estudis Locals \(5 es : 2010 : Sóller - Fornalutx\)](#) Sóller : Ajuntament de Sóller; Fornalutx: Ajuntament de Fornalutx, 2011. Publicacions Escolars a la Comarca de Sóller. Consultat el 26 de Novembre de 2014, de: http://www.ajsoller.net/wms/ofo/imgdb/archivo_doc213804.pdf#page=51

- (1981). Autoaprenentatge de la lectura i l'escriptura: mètode i guia didàctica dels llibrets "Bones Dents" de l'escola de Deià. Palma: Cort.
- (1979). Expressió escrita i creativitat infantil. Una experiència escolar a Mallorca. Ciutat de Mallorca: Cort.

ALBERTÍ, J. & BASSA. R. (1985). Les escoles petites a Mallorca. Palma: Institut de les Ciències de l'Educació.

BASSA, M. R. *Pus Sopa*. (2008). Llibrets de lectura progressiva. Text i observacions didàctiques. Palma: Moll.

- (1981). La lectura i l'escriptura com a plaer. *Maina*, (4), 43-45. Consultat el 25 de novembre de 2014, de: <http://www.raco.cat/index.php/maina/article/viewArticle/104697/0>

BERNAT, S. Catalina. (2003). Treballam el text lliure. Palma: Conselleria d'Educació i Cultura.

CAMPANER, M. J. (2010). Antecedents de Freinet a les Illes Balears. *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana: Revista d'estudis històrics*, (66), 183-210. Consultat el 08 de desembre de 2014, de: <http://scholar.google.es/scholar?hl=es&q=+i+Campaner%2C+M.+J.+%282010%29.+Antecedents+de+Freinet+a+les+Illes+Balears.+Bollet%3AD+de+la+S>

[ocietat+Arqueol%C3%B2gica+Lul%E2%80%A2+liana%3A+Revista+d%27est+udis+hist%C3%B2rics%2C+%2866%29%2C+183-210.&btnG=&lr=](#)

- (2002). Freinet a Mallorca: Miquel Deyà Palerm i l'escola de Consell (1930-1940). Lleonard Muntaner.

CAÑELLAS, A. J. C. (2010). La renovació educativa a El Magisterio Balear en temps de la segona república. *Palma, 2010, 21, 61-80*. Consultat el 08 de desembre de 2014, de: http://ibdigital.uib.es/greenstone/collect/educacioVolums/index/assoc/Educacio/i_Cultu/ra_2008v.dir/Educacio_i_Cultura_2008v21.pdf#page=55

FREINET, C. (1980). Técnicas Freinet de la escuela moderna. Madrid: Siglo XXI.

- (1979). Consejos a los jóvenes maestros. Barcelona: Laia.
- (1978). El método natural de lectura. Barcelona: Laia.
- (1978). El texto libre. (nº 8). Barcelona: Laia.
- (1986). Los métodos naturales III. El aprendizaje de la escritura. Barcelona: Martínez Roca.

HUERTA, J. L. (2010-2011). Espacios y formas de la escritura epistolar (siglos XVI-XX). Libertad y comunicación. Realizaciones freinetianas en España durante la II República. *Seminario interdisciplinar de estudios sobre cultura escrita*. (pp 1-2). Madrid. Univesidad de Alcalá. Consultat el 27 de novembre de 2014 de: <http://www.siece.es/pdf/actividades/hoja-presentacion-hernandez-huerta.pdf>

JAUME, J. O. (2002). Miquel Deyà, Freinet i l'escola de Consell. *Arc, L': quadern informatiu de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears*, 15, 53-54. Consultat el 29 de Novembre de 2014, de: <http://www.raco.cat/index.php/Arc/article/viewArticle/66524/0>

MONTEAGUDO, G. J (2013). Historia de la Educación (Apunts). *Célestin Freinet*, La escritura en libertad y el periódico escolar: un modelo de innovación educativa en la primera mitad del siglo XX. Sevilla, España: Universidad de Sevilla. Grado de Educación Primaria. Consultat el 13 de Novembre de 2014, de: <http://www.scielo.br/pdf/heduc/v17n40/v17n40a02.pdf>

ROIG, Sebastià. (1980). Un Llenguatge per a una Escola Viva. *Maina*, (nº.1) 13-14. Consultat el 2 de Desembre de 2014, de: http://ibdigital.uib.es/greenstone/collect/maina/index/assoc/Maina_19/80v1p012.dir/Maina_1980v1p012.pdf

ANNEX 1

Fragment d'un exemple de text treballant el llenguatge de l'absurd (Albertí 1979):

“ La gallina, pel famós nom científic Von Leonidas Patolf, el qui va fer el viatge a Mart: La gallina comú (gallinis empardalatis hovipis) és un mamífer. Se reproduïeix per canteranos, dins cada canterano surt un ase que llavors se taparà d'una tela de seda comprada a “Galerias preciados” i farà sa metamorfòsi”.

Fragment de l'exemple d'Absurd tri-idiomàtic (Albertí, 1979):

Madame Tontagne se levantó de su silla y ordenó: “Je quiero un automobile” (Era española, pero hablaba francés como toca hablar a los de su clase) “No!” , un carruagé”. “Vagin també a vender les chevaux! “ (También era mallorquina, así que mezclaba las tres lenguas). Madame Tontagne ordenó: “Engauxau.me les chevaux, je vull provar mi nuevo automobile, perdonoir! , automóvil” “Pero Madame” - dijeron los criados- “le voiture va tot sol” La madame Tontagne, muy enfadada replicó: “ Está bien” Que qualcú conduí le automobile. Tú pour exemple!

Exemple de crítica en contra de la contaminació (Albertí 1979):

“ Desde el planeta Krampos, nosotros los Krampienses observamos todos los planetas del universo, menos uno, que observarlo da asco.”

Exemple de text a favor de l'estimació (Albertí 1979):

“Un dia la lehe y el cola cao se dieron un beso, y la leche se desmayó (...)”

ANNEXE 2

Exemple de correcció

Sa nina: Una vegade una nina estava en es bosc bailaba i cantaba i se ba encontrar un arbre en boca i nas i ulls Mama !auzili! !auzili! Un arbre amb boca ulls i nas. Fin.

Anant línia per línia, escrivírem les següents errades, entre parèntesi escrivírem les exposicions que vaig fer-lis quan corregírem.

- “nina : Nina nom propi escrit en majúscula (Normalment s'escriu en majúscula tot es títol o només la primara lletra i els noms propis)
- “Vegade”: Vegada sa e és a (amb so e neutra)
- “estaba” : s'escriu estava (la b i la v tenen distints sons a Mallorca. El problema es que en castella la v sonoritza igual que la b. Na Cati Mari, que és de mare castellana ha après correctament a sonoritzar-la amb so de b. Per tant li costarà més no fer aquesta errada.
- “bailaba” Ballava (na Cari mari ha comès la mateixa errada que amb “estava” . A més a més, essent castella algunes paraules de la redacció les ha castellanitzades, aquesta és un exemple.
- “cantaba” cantava amb v i no amb b.
- “ba” va
- “encontrar” Trobar. És una altra paraula en castellà.
- “abre” Arbre a Mallorca aquesta “r “es muda. (Na Cati ha seguit correctament la fonètica).
- “en” amb (aquí es fa necessari explicar la correspondència castellà-català de en-en i con-amb. Exemples del mateix text: “en es bosc” (en el bosque) i “amb boca” (con boca).
- “mama” mamà du accent greu damunt la darrera a
- “auzili” auxili amb x
- “Fin” està en castellà, en català és Fi o Final.

Ortogràficament parlant del text ja està corregit. Al final a la pissarra vaig marcar un petit requadre perquè m'interessava insistir amb les preposicions “amb” i “en”. Els castellanismes i les confusions entre b-v foren errades pròpies d'una alumna de llengua materna castellana. Acabat l'anàlisi ortogràfic tornem repassar l'escrit per a fer la correcció de la sintaxi:

Demano l'opinió de l'alumnat i surten les següents notes, les meves explicacions simultànies a les aportacions dels alumnes les he presentat dins el parèntesi.

- Després de “en es bosc” hem de posar punt.
- Després de “boca” convé posar coma. (Aquí teniu un altre cas de col·lecció de coses, parts de la cara. Ja se sap que en aquests casos darrera cada paraula es posa coma i a sa darrera una conjunció i)
- Punt després de “ulls”
- Comencen dos punts i cometes abans de “Mamà” perquè sa nina comença a xerrar.
- Com s'altre vegada coma darrera “boca” (Les admiracions en català només al final de l'exclamació)

El text ja està completament corregit. No calia fer cap canvi lexical. L'escrit ha quedat així sense perdre el seu aire primitiu i enriquint-se l'alumne autor i els demés d'unes observacions vives fetes entre tots:

“Sa Nina”

Una vegada una nina estava en es bosc. Ballava i cantava i es va trobar un arbre amb boca, nas i ulls. “Mamà, auxili!, auxili!, un arbre amb boca, ulls i nas”. Fi.

ANNEX 3

Conversació amb Jaume ALbertí Sastre. 14 de desembre de 20014, Sóller.

Quines són les primeres dificultats i entrebancs que et trobares a la unitària de Deia i Quin fets et varen moure per dur a terme la pràctica del text lliure?

A les places de mestre dels pobles de menys de dos mil habitants t'havies de comprometre ha estar sis anys sense poder concursar per obtenir una altra plaça, i com que jo era de Sóller i va sortir la plaça de Deià, poble de cinc cents habitants que està molt a prop, vaig concursar.

Em vaig trobar amb una unitària que és una escola d'un sol mestre; estava jo tot sol. En aquell temps al 1972 només tenia nins perquè les nines anaven a Ca Ses Monges Franciscanes; no hi havia escoles estatals de nines.

S'havia començat a inventar l'EGB amb la llei de coeducació i la graduació de cursos per any, però jo em vaig trobar amb una situació diversa, vaig haver de simultaniejar vuit cursos dins una sola aula de nins. Aleshores vaig comprar tots els llibres de text de tots els cursos, vaig arribar a tenir vint-i-quatre llibres de text damunt sa meva taula. Vaig tornar "loco", aquell any va ser sa "locura" perquè estava desbordat del tot. Vaig haver de pensar alternatives on jo pogués simultaniejar a distintes edats fent el mateix treball

Vaig investigar a través de les escoles d'estiu i allà vaig començar a cercar informació com un desesperat. Gràcies a Ramon Bassa em vaig introduir a la pedagogia Freinet; i d'ell vaig agafar el tema del llenguatge, que era el que m'interessava. Més tard vaig descobrir que a Consell, Miquel Deyà Palerm ja ho havia posat en pràctica al 1930.

S'ha de dir que quan jo vaig començar a Deià l'ensenyament era en castellà, Franco encara era viu i no estava normalitzat per res es Català, per tant jo em vaig posar d'acord amb els pares per fer dues hores setmanals de llengua Mallorquina amb uns llibres que havia editat en Borja Moll sobre ortografia

bàsica. Dejà va ser la primera escola que va fer ensenyament en català de Mallorca, després la va seguir Mata de Jonc i altres escoles.

Quan vaig començar amb el text lliure, que va ser el segon any que feia escola a Dejà, tant ho varem fer en castellà com en català i al principi ho feia només amb els grans, convidant a les monges amb diplomàcia si volien incloure a les nines a les meves classes de català dues hores per setmana; varen accedir, però clar, jo vaig haver de demanar que em guardessin els petits. Havia de fer intercanvi. Així jo tenia dues hores a les nines grans i va ser com varem començar la coeducació. “voleu que les nines vinguin a fer hores de mallorquí? Però m’haureu de guardar els petits mentrestant”

A final de curs, per Sant Joan, l’escola es podia promocionar molt, els al·lots feien teatre, jocs de carrers i exposició de plàstica a l’aula, que es feia a una part de l’ajuntament, per tant, passava tot el poble. Vaig oferir a les monges que si volien que les nines també participessin a l’exposició, jo em comprometia a pujar a ca ses monges a fer classe de plàstica a les nines si elles me feien el favor de baixar a l’escola de nins amb els petits. “Voleu que pugui a ca ses monges a fer una hora de plàstica?, però m’haureu de guardar els petits mentrestant”.

A partir del moment que fèiem coeducació amb dues assignatures, vaig pensar que era hora d’escriure a l’inspector que vengués, ja que era el tercer any i no havia vingut mai; penseu que a l’any setanta dos les comunicacions eren minses, jo no tenia telèfon havia d’anar a telefonar a l’ajuntament. Si l’administració m’havia d’enviar un telegrama, havia de venir el telegrafista de Valldemosa. Per tant, estava molt incomunicat; tampoc havia autobús, es a dir, si l’inspector no tenia cotxe no venia. Quan vaig poder contactar amb ell li vaig dir: ” Ha començat l’EGB així que convindria fer coeducació, si enviem els petits a les monges, jo em quedaré amb els de cinquè a vuitè”. L’inspector em respongué que era molt delicat treballar amb una escola privada i una pública a la vegada, jo li vaig respondre: “noltros ja em començat fent dues assignatures i els pares estan contents”. Aleshores va ser després d’això quan varem fer la coeducació.

Al setanta sis es dona una altra circumstància, la política de l’administració era crear escoles de vuit unitats i a Sóller hi havia matricules suficients per crear tot això, ja que hi havia una escola graduada de nins de quatre unitats i una escola graduada de nines de quatre unitats. Llavors varen fer una escola

de set unitats pensant a eliminar vuit escoles com per exemple les escoles de Fornalutx, de l'Horta, de Biniaraix, des Port, manco la de Deià, ja que varem cercar una solució diplomàtica perquè no ens tanquessin l'escola.

La solució va ser que els petits de parvulets es quedessin amb les monges, els mitjancers de primer a quart quedessin al poble amb jo i els grans baixessin a Sóller amb autobús. Aquí vaig començar una etapa nova apart del text lliure, va ser quan vaig començar a fer, seguint Rosa Sensat, els llibres de lectura progressiva.

Explica'm una mica quin eren els sistemes de lectoescriptura que vares crear:

Els nins de cinc anys que encara no sabien escriure també volien fer text lliure per tant ho feien a partir del dibuix, com feia Freinet i després anava pujant amb les grafies, al mateix dibuix apuntava les lletres que recordava i després el nin t'ho contava davant tothom.

Per tant jo tenia dos sistemes de l'aprenentatge de la lectoescriptura:

Un espontani, que era el text lliure i l'altre a través dels llibrets que fèiem noltros mateixos, el dematí fèiem un llibret en català i es capvespre un en castellà.

Seguint Rosa Sensat sistema de a poc a poc, son uns llibrets de lectura progressiva, el canvi va ser el material elaborat, vaig inventar a partir del vocabulari dels al·lots, procés que durava tota la setmana i cada dia fèiem mitja horeta elaborant els contes. El primer dia: vocabulari amb "m" i anàvem apuntant. El segon dia pensar la historieta damunt el vocabulari. El tercer dia fèiem dibuixos. El quart dia tocava imprimir i el cinquè dia es feia la distribució i lectura. Trèiem cinquanta exemplars. Vint eren per... subscriptors concrets, deu per intercanvis, i altres deu els veníem i subvencionaven l'assignatura. Tot aquest procés estimulava molt.

Noltros creàvem el nostre material a diferència de Rosa Sensat i els que fèien a Mata de Jonc. A Deià els creàvem amb el vocabulari dels al·lots i va ser molt positiu.

La primera revista va ser La bona Vista, amb els grans de cinquè a vuitè de Dejà i la segona revista va ser a partir del setanta sis La Barrera Rompuda i la varen crear els grans de Dejà però quan ja eren a l'escola de Sóller.

Les temàtiques que triaven els alumnes per escriure les redaccions lliures eren reiteratives?

Si, i aquí jo vaig canviar el sistema de Freinet, que era : escrius quan vols lo que vols. Per tant, havia perill que molts de nins no escrivissin mai, i qui no escriu mai és qui necessita escriure més; és qui va més endarrerit. Així que varem acordar almanco una redacció setmanal assemblea.

Els triaven la temàtica que volien, per tant estaves un més o dos de pixums, caques, pets, bufes... i pensava: no m'escriuran res més que porqueries! I t'havies d'aguantar. Però jo tenia armes i cada setmana presentava un parell de llibres de "biblioteca esplai" amb els "duros" que havíem guanyat amb les revistes. El divendres suggeria un parell de llibres sense obligar a ningú a llegir-los. Hi havia un tant per cent d'alumnes que sempre s'apuntaven"

També vaig dur molta sort amb alguns pares; la mare d'un alumne de Dejà era mestra i tenia un fill molt intel·ligent, en Damià, que era un alumne sorprenent. A mi personalment m'agrada molt la part surrealista del llenguatge i en Damià va entrar de ple dins el surrealisme. Cada setmana feia una redacció de l'absurd que tothom esperava expectant, tots desitjàvem escoltar allò que ens contaria en Damià. Com que funcionava molt, a partir d'aquí jo vaig començar a suggerir jocs del llenguatge i a potenciar aquest recurs.

Explica'm com treballaves la correcció:

L'ortografia la treballava a partir de la correcció, Aquí tampoc seguia del tot a Freinet. Perquè sa redacció més votada era la que es treballava sintàcticament, gramaticalment i ortogràficament i després es publicava a la revista. Ho vaig fer així al principi, però no anava bé, perquè la redacció més votada a Dejà quasi no tenia faltes d'ortografia i era la que estava més correcta. Per tant amb jo, la votació servia per triar aquelles que sortien a la revista. Però per corregir a la pissarra i fer el treball de ortografia i sintaxi, jo triava la redacció que m'interessava. esclar, així jo em podia fer un programa

de curs; perquè una setmana treballava l'accentuació, per exemple, una altra setmana em centraré amb els contraris, una altra amb els impossibles, onomatopeies, cal·ligrames, i així anava sortint tot.

Feien tres correccions: ortogràfica després lèxica, perquè hi havia moltes paraules repetides i després la sintàctica, perquè els al·lots tendeixen molt a repetir la conjunció “i”. Després la redacció es passava a net, cadascú la copiava al seu quadern i l'autor firmava. S'havia de compensar d'alguna manera que durant mitja hora havia un bombardeig de tota la resta d'alumne que li trobaven les faltes a l'alumne del text a corregir.

Això també era molt estimulant: - tu no veus les teves faltes, però les dels altres si eh? saps que fas de via a veure ses faltes dels altres!-, esclar a vegades l'alumne del text que corregíem quedava cohibit amb una carretada de faltes, tot això s'havia d'estimular de qualque manera i per compensar aquest fet després l'autor del text firmava a tots els quaderns dels companys

Com estimulaves als teus alumnes?

Una altra cosa que estimulava molt era la biblioteca. A Deià teníem cinc biblioteques. La biblioteca de lectures, era aquesta que fèiem tot junts per llegir i escriure, després la biblioteca d'estudi, on hi havia els llibres de text per consultar, la biblioteca de creació que, durant dos pics per setmana ells tenien temps lliure i podien fer el que volguessin manco partir a ca seva, idò feien jocs, contes, dibuixos i redaccions. Els nins estaven molt motivats entre el temps lliure i els llibrets molts començaven un llibret en aquest temps lliure.

Després hi havia la biblioteca arxiu que era on hi havia els llibres vells o quaderns fets pels pares i fèiem exposicions i jugàvem a “escola antiga”.

Els pares estaven convidats a venir a la biblioteca arxiu i moltes vegades acabàvem tots morts de riure perquè era una simulació d'escola antiga. Com que antigament hi havia càstigs físics, idò jugàvem a n'això i ells gaudien com una vaca, perquè dèiem: “ ara es mestre amb sa verga ha de pegar i ara hem de fer files”, i “ara hem de cantar l'himne nacional” pensa tu! Noltros no el sabien!... era fantàstic jugar a escola antiga.

D'aquestes biblioteques la que potenciava més era la "biblioteca esplai" que un pic per setmana jo presentava llibres nous i sempre m'aturava al moment més emocionant: "idò en Joan va caure de l'arbre i....!!"

"Qui el vol llegir a ca seva?" deia jo, "però amb el compromís que després ho ha d'acabar de contar o fer com jo i deixar-ho a un altre moment emocionant de la historia"

Després vaig introduir un nou sistema que, mentre el nin contava el conte que s'havia duit a caseva o llegia un bocí interessant, jo el gravava i fèiem un programa de radio. Un dels nins grans sempre feia de locutor: "ara al programa tal en Joan ens presentarà aquesta historia"

Si no tenien bona oratòria, després quan l'escoltàvem tot d'una ho notàvem, i jo els hi deia: "Joan has de millorar la lectura, mira no t'entenen ! ets un locutor que no l'entenen, els han d'entendre als locutors!"

I ell mateix deia: " es vera!"

Havies de introduir la vida real a l'escola i treballàvem la imaginació.

Era molt difícil treballar amb alumnes estrangers (anglesos) amb un llenguatge que no era el seu?

Els infants que venien amb cinc anys no tenien cap problema ni un, amb un trimestre ho entenien tot perfectament i al segon trimestre el parlaven perfectament. Els alumnes interactuaven molt entre si i es mesclaven molt bé. Per ventura de vint-i-cinc alumnes, tenia quatre o cinc estrangers. Als cinc anys són una esponja. En canvi si te venia un infant de dotze anys ja li costava moltíssim.

Amb aquest sistema de'ensenyament tenies suport d'alguns companys, eres dels pocs que utilitzava aquesta nova pedagogia? Tenies companys que ja l'empraven?

La mestra Antònia Marquès, (la meva dona) estava a una escola privada a Sóller i amb una amiga seva na Francisca Riera varen crear les revistes *Tirurit* i *Siuleig*.

Després na Francisca Sunyer juntament amb na Catalina Bernat varen treballar molt el text lliure utilitzant el mateix sistema i varen començar a fer

l'assignatura de medi en català als anys vuitanta. Bernat feia classe als dos primers cursos de l'EGB i Sunyer tenia als de tercer, quart i cinquè. El que feien era ajuntar diverses edats, feien sortides per exemple amb nins de primer i tercer i preparaven feines en català de Medi Solleric creant el seu propi material didàctic. Les dues varen ser unes grans dinamitzadores de l'escola del Puig.

Na Catalina Bernat i jo varem fer feina quinze anys plegats al Puig de Sóller. Sa meva dona Antònia Marquès, i altres mestres com Francisca Sunyer (que era la mare de Damià) també varen seguir a Sóller i treballant juntament amb Catalina Bernat. Totes treballaven el mateix sistema de text lliure que derivà més cap a l'espontaneïtat de l'infant.

El meu mètode de text lliure va derivar més cap a la creativitat, jo sempre he suggerit jocs de llenguatge, per exemple jugar a contraris, i els al·lots escrivien una redacció lliure mentre treballaven els contraris.

Actualment amb les noves tecnologies, quins avantatges té per al text lliure? Té més avantatges?

Les noves tecnologies tenen, per a la correcció, un gran avantatge. Jo havia de fer un esforç terrible, perquè no perdre temps havia de copiar a la pissarra amb bona lletra el text i me passava el temps de "recreo" copiant la redacció al mateix temps que berenava, per quan els al·lots entressin, la trobessin apunt. Ara amb les TIC la pots tenir escrita i la pots projectar a la pissarra, així pots anar corregint amb la pissarra digital i estalviar temps i esforç.

Després també és molt útil per al procés d'edició i de preparació amb sistemes informàtics adequats. Noltros imprimíem la revista amb gelatina i saps que em perdiem d'hores... després varem passar a la fotocopiadora. Perquè cada setmana fèiem un llibret de dotze pàgines en català i un en castellà. Cada foli tenia la mida de quartilla i havíem de fer tres fulls per davant i per darrera; eren dotze impressions que havies de processar amb gelatina. Era un procés lent i havíem d'invertir molt de temps per aquest treball manual.

Es a dir les noves tecnologies es poden aplicar beníssim a aquest sistema. Però a l'hora de publicar, el material físic és essencial.

Amb tota la teva experiència i mirant cap enrere, canviaries alguna cosa?

No canviaria el sistema de la unitària per res, ni els anys de Deià. Perquè varen ser molt enriquidors. Pensa que ara es impensable que en una ciutat gran hagi escoles unitàries, no té sentit. però sí que segons quines coses es podrien fer ajuntant edats.

Vaig estar dotze anys a Deià i després vaig demanar una excedència. Vaig començar a l'escola del Puig de Sóller. Feia molt de temps que estava tot sol i volia estar amb altres mestres, me faltava aquest estímul.

Home, sempre canviaries coses, però no m'he aturat a pensar molt seriosament. Per exemple una cosa que em sap greu és no haver aprofitat l'entorn fantàstic de la llengua anglesa a Deià. Així com jo els hi vaig fer entrar el català, hagués pogut introduir les classes d'anglès molt fàcilment. Però esclar, en aquell moment me bullia es català.

A Deià tenia un ambient fantàstic per jo aprendre l'anglès. En aquell temps la llengua estrangera era el francès. Per tant, sí, sempre quan mires enrere veus coses que haguessis pogut aprofitar millor com potenciar l'anglès. Però Cada moment domina per les circumstàncies.

Vares tenir algun problema per seguir el currículum que dictava l'administració?

A una unitària el currículum era més elàstics, perquè no se podia determinar per cursos; actualment ve molt determinat per edats; és un problema que una unitària no té. L'infant seguia estant amb tu si no havia assolit algun contingut, per tant tenies una tranquil·litat perquè sabies que el pròxim any ho trauria. Hi havia manco frustració. Els infants no sabien a quins curs anaven. Cada infant anava al seu ritme i anaven fent.

Ara esteu més fermats perquè al temps de Franco no havia sistema informàtic, havia de venir el telegrafista des de Valldemossa, l'inspector no

venia mentre tinguessis els suport dels pares i fent les coses bé. Ara està tot molt controlat.

Tens algun consell per a una mestra jove i amb ganes?

El meu consell és: feina. Si els pares veuen que fas feina i que t'hi aboques, te seguiran. Jo me vaig haver d'abocar, perquè com que tenia vuit cursos, havia de treure temps d'allà on no n'hi havia.

Vaig decidir que els grans de cinquè a vuitè farien una hora més d'escola cada dia de cinc a sis i els explicava les coses complicades, les corregíem i al sendemà feien feines tot sols. Així podia atendre als petits.

Un altre consell, les passes que donis, fer-les amb garantia. Es a dir, no intentis canviar tot radicalment. Que els pares vegin que les passes que donen tinguin resultats positius.

Les coses que te fan ganes fer, les has de fer. Quan ets tot solo a la teva aula amb els teus infants, gaudeix! Intenta promocionar-te de cara als pares.

Si jo he sigut un poc conegut dins el mon educatiu ha sigut pel contacte amb en Ramon Bassa. Ell va ser mestre durant molt d'anys, es va treure la carrera de filologia i després va entrar a la universitat.

Ell viu la universitat, en canvi els meus contactes amb la universitat son més esporàdics. La universitat peca un poc de teoritzant, es adir, moltes vegades els mestres dels mestres no han estat mestres. N'hi ha que no han estat mai dins una escola i són professors de magisteri.

A dins les escoles hi ha molts de mestres que podrien aportar la seva saba. S'hauria de cercar alguna convecció per a que els mestres participessin més a la universitat com a col·laboradors, obrint pas a les experiències reals.

